

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного менеджменту

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Міжнародні економічні відносини

Галузь знань

29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність

292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему **«Ринок злиття та поглинання в міжнародних економічних відносинах»**

(назва теми)

здобувача **Копил Віолетти Григорівни**

(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: **к.е.н., доцент кафедри міжнародного менеджменту Власенко Ю.В.**

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри: к.е.н., доцент Бурмака М.О.

(підпис)

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного менеджменту

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Міжнародні економічні відносини

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

29 «Міжнародні відносини»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

С.І.Ткаленко

(підпис)

(ініціали, прізвище)

20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

М.О.Бурмака

(підпис)

(ініціали, прізвище)

20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Копил Віолетти Григорівни

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Ринок злиття та поглинання в міжнародних економічних відносинах»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "14" лютого 2023 р .№ 284-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретико-методологічні дослідження процесів злиття та поглинання в міжнародних економічних відносинах (назва розділу)
Розділ 2	Сучасні тенденції розвитку ринку злиття та поглинання на міжнародній арені (назва розділу)
Розділ 3	Проблеми та перспективи розвитку процесу злиття та поглинання в Україні (назва розділу)

Об'єкт дослідження:	Ринок злиття та поглинання у світі, зокрема в Україні, в умовах жорсткої конкуренції на світовій арені.
Предмет дослідження:	Сучасні тенденції ринку М&А, зокрема, роль процесу злиття поглинання в міжнародній економічній діяльності.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Аналіз сучасних ознак ринку злиття та поглинання, його місце в міжнародних економічних відносинах, перспективи розвитку у повоєнний час.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	дослідити історію виникнення і суть процесу злиття та поглинання; визначити класифікацію та види злиття та поглинання в міжнародному бізнесі; розкрити основні мотиви угод злиття та поглинання у світі.
У розділі 2	виокремити галузі, у яких переважають світові угоди злиття та поглинання; визначити роль процесу злиття та поглинання в МЄВ, переваги та недоліки; проаналізувати тенденції розвитку світового ринку злиття та поглинання.
У розділі 3	розкрити взаємозв'язок між угодами злиття та поглинання із залученням інвестицій в Україну; виокремити перспективні напрями розвитку та проблеми ринку злиттів та поглинань в Україні; дослідити вплив злиття та поглинання на розвиток ТНК; оцінити вплив війни на міжнародний та вітчизняний ринок М&А.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

**Завдання одержав
здобувач**

В.Г. Копил

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 83 сторінки, 9 таблиць, 15 рисунків, список використаних джерел з 58 найменувань, додатки.

«Ринок злиття та поглинання в міжнародних економічних відносинах»

Об'єктом дослідження є ринок злиття та поглинання у світі, зокрема в Україні, в умовах жорсткої конкуренції на світовій арені.

Предметом дослідження є аналіз сучасних тенденцій ринку M&A, зокрема, роль процесу злиття та поглинання в міжнародній економічній діяльності.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – визначення сучасних ознак ринку злиття та поглинання, його місце в міжнародних економічних відносинах, перспективи та наслідки.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- дослідити історію виникнення і суть процесу злиття та поглинання;
- визначити класифікацію та види злиття та поглинання в міжнародному бізнесі;
- розкрити основні мотиви угод злиття та поглинання у світі;
- виокремити галузі, у яких переважають світові угоди злиття та поглинання;
- визначити роль процесу злиття та поглинання в МЄВ, переваги та недоліки;
- проаналізувати тенденції розвитку світового ринку злиття та поглинання;
- розкрити взаємозв'язок між угодами злиття та поглинання і залученням інвестицій в Україну;

- виокремити перспективні напрями розвитку та проблеми ринку злиттів та поглинань в Україні;
- дослідити вплив злиття та поглинання на розвиток ТНК;
- оцінити вплив війни на міжнародний та вітчизняний ринок M&A.

Практичне значення отриманих результатів. Теоретико-методичні та практичні розробки, проведені в даному дослідженні, можуть бути використані різними підприємствами, що розглядають можливість здійснення таких операцій, для розуміння переваг від даних угод та успішного їх укладання. Також дана робота може мати значення для політичних та регуляторних органів, які встановлюють політику та регулюють злиття та поглинання. Результати дипломної роботи можуть бути корисними для розробки стратегій розвитку економічних секторів України за допомогою явища злиття та поглинання.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи – 2023.

Рік захисту роботи – 2023.

Ключові слова: злиття та поглинання, ТНК, міжнародні економічні відносини, конкурентоспроможність, світовий ринок, міжнародний бізнес, інвестиції, синергія, інновації.

Відгук

про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

Копил Віолети Григорівни

(прізвище, ініціали здобувача вищої освіти)

на тему : Ринок злиття та поглинання в міжнародних економічних відносинах

(назва теми)

1. Обґрунтування актуальності обраної теми, витриманість логічного ланцюга тема-об'єкт-предмет-мета-завдання-висновки, відповідність побудови роботи її назві, взаємозв'язок назв розділів та підрозділів (0-10 балів): 10 балів

2. Рівень аналізу та повноти розгляду теоретичних концепцій, понятійного апарату досліджуваної предметної галузі; якість аналізу бібліографічних джерел; достатність глибини теоретичних досліджень за темою; цінність теоретичних висновків (0-10 балів): 10 балів

3. Якість та глибина проведених аналітичних досліджень, застосування аналітичних розрахунків, якісного та кількісного аналізу, відповідність методів і засобів досліджень меті й завданням дослідження, коректність інтерпретації результатів дослідження (0-15 балів): 15 балів

4. Оцінка результатів досліджень; обґрунтування напрямів, наявність альтернативних підходів до вирішення досліджуваної проблеми, можливість впровадження результатів дослідження, рівень обґрунтування запропонованих рішень (0-15 балів): 15 балів

5. Чіткість, обґрунтованість, практичне значення, можливість реалізації висновків (0-10 бал.): 10 балів

1. Оформлення роботи та дотримання графіку виконання БДР (0-10 балів): 10 балів

2. Позитивні сторони дипломної роботи: Позитивним в роботі є те, що здобувачка виокремила перспективні напрями розвитку та проблеми ринку злиттів та поглинань в Україні в сучасних умовах, та оцінила вплив віни на міжнародни та вітчизняни ринок M&A.

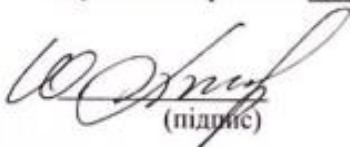
3. Недоліки роботи: Дипломна робота могла б містити більше аналітичної інформації, але ці побажання не впливають на загальну якість виконаної роботи.

Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи (0-70 балів): 70 балів

Допущення КБР до захисту перед ЕК допущена до захисту перед ЕК

Науковий керівник: доцент, к.е.н. Власенко Юлія Володимирівна

(посада, учене звання, науковий ступінь)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

"01" червня 2023р.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ В МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ	11
1.1 Історичні аспекти злиття та поглинання в світовій економіці	11
1.2 Класифікація злиття та поглинання в міжнародному бізнесі	19
1.3 Наукові підходи до мотивів злиття та поглинання	27
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	24
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ	36
2.1 Галузевий аналіз світових процесів злиття та поглинання	36
2.2 Роль процесу злиття та поглинання в міжнародних економічних Відносинах	46
2.3 Аналіз сучасних процесів і закономірностей на світовому ринку М&А	53
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	63
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСУ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ В УКРАЇНІ	65
3.1 Сучасний ринок М&А в Україні як основний індикатор інвестиційних процесів	65
3.2 Проблеми та перспективи процесів злиття та поглинання на вітчизняному ринку	72
3.3 Вплив війни на міжнародній та вітчизняний ринок М&А	78
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	82
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
ДОДАТКИ.....	95

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі в умовах глобалізації компанії все частіше зустрічаються з проблемою сильної конкуренції, а міжнародна співпраця відіграє важливу роль для економічного зростання країн. У таких умовах в міжнародному бізнесі стає популярний процес злиття та поглинання, що сприяє підвищенню конкурентних переваг та зміцненню позицій компанії на світовому ринку є інструментом для модернізації компанії та розвитку нових технологій. Тому наразі актуальним є дослідження розвитку операцій злиття та поглинання, як чинник посилення конкурентоспроможності транснаціональних компаній та сприятливий фактор для розширення масштабів діяльності. Злиття та поглинання стали поширеним явищем як на світовому так і на українському ринку, тим самим забезпечуючи співпрацю між країнами. На сьогоднішній день ринок злиття та поглинання впливає на глобальну економіку, шляхом збільшення конкурентоспроможності компаній та їх масштабів, сприяє виходу вітчизняного бізнесу на нові ринки, що може впливати і на ВВП. У сучасних умовах повномасштабної війни в Україні доцільно проаналізувати сучасні тенденції розвитку та систему регулювання злиття та поглинання на вітчизняному та світовому ринках, а також розглянути перспективи та ризики таких операцій. Адже угоди злиття та поглинання є однією з ключових стратегій для збільшення потужності компаній, щоб протистояти конкурентам на міжнародній арені, зміцнити свої позиції, а також залучити іноземні інвестиції в країну.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Перспективи, роль та розвиток ринку злиття та поглинання досліджували багато вітчизняних та зарубіжних науковців та експертів: Т.Г. Кубах [3], Н. Черненко, О. Короходова, Т.Мойсенко [8], В.М. Яценко [11], К.С. Хунг, Дж.Ф. Вестон [17], А. В. Дудар, А.І Войтенко [14], В.А. Гажемон [13] та інші.

Мета і завдання дослідження. Мета дипломної роботи полягає у визначенні сучасних ознак ринку злиття та поглинання, його місце в міжнародних економічних відносинах, перспективи та наслідки. Для здійснення зазначеної мети були поставлені наступні завдання:

- дослідити історію виникнення і суть процесу злиття та поглинання;
- визначити класифікацію та види злиття та поглинання в міжнародному бізнесі;
- розкрити основні мотиви угод злиття та поглинання у світі;
- виокремити галузі, у яких переважають світові угоди злиття та поглинання;
- визначити роль процесу злиття та поглинання в МЄВ, переваги та недоліки;
- проаналізувати тенденції розвитку світового ринку злиття та поглинання;
- розкрити взаємозв'язок між угодами злиття та поглинання і залученням інвестицій в Україну;
- виокремити перспективні напрями розвитку та проблеми ринку злиттів та поглинань в Україні;
- дослідити вплив злиття та поглинання на розвиток ТНК;
- оцінити вплив війни на міжнародний та вітчизняний ринок M&A.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дипломної роботи є ринок злиття та поглинання у світі, зокрема в Україні, в умовах жорсткої конкуренції на світовій арені.

Предмет дослідження. Предметом дослідження дипломної роботи є аналіз сучасних тенденцій ринку M&A, зокрема, роль процесу злиття та поглинання в міжнародній економічній діяльності.

Методи дослідження. У процесі виконання дипломної роботи було використано такі наукові методи: метод теоретичного узагальнення наукових джерел – під час визначення історії розвитку ринку злиття та поглинання (п. 1.1); метод обробки інформації та класифікація – при виокремленні видів злиттів та поглинань (п. 1.2); метод причинно-наслідкових зв'язків – при розкритті причин, цілей та мотивів угод

злиття та поглинання (п. 1.3); порівняльного аналізу, статистичного методу, кількісно-якісного аналізу, спостереження – під час дослідження галузевого розподілу світових процесів злиття та поглинання, їх ролі у міжнародних економічних відносинах та виокремлення сучасних тенденцій на міжнародному ринку M&A (п. 2.1, 2.2, 2.3); систематизації та статистичного аналізу, логічного узагальнення – при визначенні зв'язку між угодами злиття та поглинання та інвестиціями в Україні, розкритті перспектив та проблем вітчизняного ринку M&A, при оцінюванні впливу війни на світовий ринок злиття та поглинання (п. 3.1, 3.2, 3.3).

Інформаційна база дослідження. Інформаційна основа дипломної роботи базується на наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених, даних аудиторських компаній KPMG, Deloitte&Touch, законодавчій базі України, офіційних сайтах компаній, що брали участь у процесах злиття та поглинання, звітах консалтингових компаній: McKinsey, звітах статистичних порталів: ІМАО, mergermarket, spglobal, базі офіційного сайту Міністерства фінансів, результатах особистих напрацювань автора.

Структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, кожен з яких містить по три пункти, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ В МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ

1.1 Історичні аспекти злиття та поглинання в світовій економіці

Глобалізація світової економіки створила висококонкурентне середовище, що змушує країни та компанії використовувати нові технології та інновації, висококваліфіковану робочу силу для подальшого розвитку та зміцнення своїх позицій як повноправних гравців на міжнародній арені. Актуальним та ефективним методом для цього є створення стратегічних об'єднань підприємств, що дозволяє створити конкурентні переваги, диверсифікувати бізнес і збільшити ринок ринку, скоротити витрати і вдосконалити бізнес-процеси. Велика кількість компаній вважають, що участь у міжнародних злиттях і поглинаннях має суттєве значення для економічного зростання, є невідокремленою ознакою глобалізації та лібералізації, а також одним із методів підвищення зовнішнього зростання та конкурентоспроможності підприємства.

Існують різноманітні варіанти визначення терміну злиття і поглинання. Проте тлумачення цих процесів відрізняється в закордонній та вітчизняній практиці. Наприклад, В.А. Галанов описує злиття як об'єднання двох або більше корпорацій, в результаті якого створюється нова корпорація, яка отримує усі права та обов'язки компаній, що поєднуються з одночасним припиненням їх діяльності [1, с. 390]. Тобто, однією з головних умов укладення договору злиття є утворення нової юридичної

особи на основі об'єднання двох або більше колишніх фірм. Ван Хорн Дж. визначає злиття як процес об'єднання двох компаній, при якому одна з них втрачає свою марку [2]. Для поглинання Т. Кубах пропонує таке визначення: «Поглинання - операція, яка спрямована на заволодіння контрольним пакетом акцій і, як правило, має примусовий характер» [3, с. 3].

У західній практиці термін злиття використовують для позначення інтеграції компаній, у результаті якої одна з них припиняє своє існування. Термін «поглинання» є більш неозначеним, його використовують як синонім злиття, у процесах недружньої інтеграції. В Україні не існує чіткого визначення понять «злиття» і «поглинання». Проте, у статті 56 Господарського кодексу України визначено: «суб'єкт господарювання - господарська організація, яка може бути утворена за рішенням власника (власників) майна або уповноваженого ним (ними) органу, а у випадках, спеціально передбачених законодавством, також за рішенням інших органів, організацій і фізичних осіб шляхом заснування нової господарської організації, злиття, приєднання, виділу, поділу, перетворення діючої (діючих) господарської організації (господарських організацій) з додержанням вимог законодавства» [4].

Проаналізувавши дані визначення, я вважаю, що процес злиття і поглинання можна охарактеризувати як один з ефективних шляхів надання конкурентних переваг та збільшення вартості активів компанії. Проте, в більшості випадків компанія, яка поглинається, втрачає свою самостійність, а іноді утворюється зовсім нова корпорація.

Процес злиття та поглинання має довгу історію і розвивався поступово протягом багатьох десятиліть. У середині 19 століття з'являються перші форми співпраці між компаніями, які згодом стали відомі як злиття та поглинання. У 1899 році в США створено концерн "United States Steel Corporation", який був створений шляхом об'єднання кількох великих сталевих компаній. Це було перше значне злиття та поглинання в історії США та світової економіки. На початку 20 століття злиття та

поглинання стають все більш популярними в економіці, особливо в галузях, які були характерні для концентрації капіталу, наприклад, вугільні шахти та залізниці [5].

Історичні фази процесів М&А можна описати як хвилі, що змінюються в часі та під впливом різних факторів. У таблиці 1.1. наведені основні хвилі розвитку злиття та поглинання в хронологічному порядку та їх характеристика.

Таблиця 1.1. Історичні хвилі процесу злиття та поглинання

Хвиля	Період	Характеристика
1	1897-1904 рр.	За характером інтеграцій - горизонтальне злиття компаній. Найбільше угод було укладено в сферах: залізничний транспорт, електроенергетика. Основною метою М&А є завоювання монополії на ринку найбільшими виробниками. Більшість угод були невдалими через недосягнення цілей та завдань.
2	1916-1929 рр.	За характером інтеграцій переважно здійснювались - горизонтальне або конгломератне злиття компаній. Більшість угод переважали в сферах: видобуток руди, корисних копалин, харчова, хімічна промисловість, транспортна промисловість.

Продовження таблиці 1.1.

		Основною метою М&А у цей період було створення олігополії.
3	1965-1969 рр.	Домінувало конгломератне злиття компаній. Зменшення ролі інвестиційних банків у М&А, підвищення ролі власників капіталу.
4	1981-1989 рр.	Збільшення частки ворожих злиттів. Переважали сфери діяльності: нафтогазова, фармацевтична, авіаційна, банківська галузі. Мета – отримання спекулятивного доходу шляхом викупу боргу.
5	1992-2000 рр.	Сфера діяльності – банківська та телекомунікаційна галузі. Мета – стратегічне «мегазлиття». Збільшення кількості транснаціональних угод.
6	2000-2008 рр.	Збільшення державної підтримки злиттів і поглинань (Франція, Італія, Україна). Сфера діяльності - металургія, нафтогаз, банківська справа та охорона здоров'я. Збільшення кількості угод з придбання стартапів.

Продовження таблиці 1.1.

7	2008-2009 рр.	Високотехнологічні галузі є сферою зростання для багатьох компаній, збільшення кількості транскордонних транзакцій (уряди виступають учасниками та регуляторами інтеграції угод).
8	2010-2014 рр.	Посилення впливу процесів рещорингу на діяльність ТНК, тісно пов'язане з процесами реіндустріалізації розглядається як джерело соціального процвітання та основний фактор економічного зростання.
9	2014-2019 рр.	Посилення впливу на світовий економічний розвиток Індустрії 4.0. Глобальні інвестиційні стратегії ТНК трансформуються в умовах Індустрії 4.0, що входить до ряду інтересів кіберфізичних систем, цифрових екосистем, біотехнологій.
10	2020-2021 рр.	В результаті пандемії спостерігається зниження М&А, темпи нижчі, ніж після фінансової кризи 2007-2008 років.

Продовження таблиці 1.1.

11	2021-сьогодення	Сфера діяльності - біомедична інженерія, біотехнології, фармацевтична промисловість. Вплив Індустрії 5.0 на процеси M&A.
----	-----------------	---

Джерело: розроблено автором за даними [6, 7, 8].

За допомогою таблиці можна чітко прослідкувати фази розвитку процесу злиття та поглинання, проаналізувати картину еволюції активності M&A та різних корпоративних стратегій. Перші чотири хвилі відбулися в періоди економічного буму та процвітання фондового ринку, кінець хвиль був спричинений економічними спадами, яким зазвичай передував крах фондового ринку. Наступні чотири були відповідно зумовлені посиленням застосування антимонопольного законодавства та технологічними інноваціями, що призвело до перерозподілу активів.

Прослідковується також зміна концентрації корпорацій, наприклад якщо перша хвиля була спрямована на створення монополій із значним впливом на структуру промисловості, тоді останні - характеризувалися глобалізацією з обмеженим впливом на структуру промисловості. Також змінювалися і сфери, в яких переважали угоди злиття та поглинання, якщо на початку розвитку процесу в пріоритеті були металургія, видобування нафти, то на сьогодення злиття та поглинання широко використовуються компаніями у фармацевтичній, технологічній, хімічній сферах.

Розвиток українського ринку злиття та поглинання можна також поділити на кілька етапів, які наведені у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. Історичні етапи розвитку процесу злиття та поглинання в Україні

Етап	Період	Опис
1	1993-2003 рр.	Масштабна приватизація державного майна. Виникнення певного виду рейдерства (викуп акцій у трудових колективів зі знижкою). Зародження бази для майбутніх транзакцій М&А. Увага інвесторів до перспективних галузей.
2	2003-2007 рр.	Активне втручання держави в процеси злиття та поглинання, пік на ринку М&А.
3	2008-2013 рр.	Кількість угод зменшується внаслідок світової економічної кризи, менша привабливість українських компаній для інвесторів. Нові тренди на ринку злиттів і поглинань, зміна пріоритетів інвесторів з огляду на кризове явище та його наслідки.
4	2014-2019 рр.	Політична нестабільність і перевибори призвели до значного уповільнення ринку М&А, а загальне почуття недовіри до фінансової галузі посилювалося.
5	2020-сьогодення	Зниження кількості та вартості угод, у наслідок пандемії COVID-19, концентрація угод у сфері ІТ,

Продовження таблиці 1.2.

		руйнівні наслідки війни, які впливають на привабливість українських компаній для іноземців.
--	--	---

Джерело: розроблено автором за [9].

В Україні ринок М&А пройшов складний шлях – від буму рейдерства на початку 1990-х до цивілізованого ведення бізнесу на початку нового тисячоліття, від гіперактивності у сфері М&А до різкого падіння показників.

Таким чином, процес злиття та поглинання може мати як позитивні, так і негативні наслідки для економіки та суспільства. З одного боку, він може привести до збільшення ефективності та конкурентоспроможності підприємств, зменшення витрат та підвищення якості продукції. З іншого боку, цей процес може призвести до монополізації ринків, зменшення конкуренції, зростання цін та погіршення якості продуктів та послуг.

1.2. Класифікація злиття та поглинання в міжнародному бізнесі

Процес глобалізації та концентрація виробництва і капіталу широко впливає на розвиток світової економіки сьогодні. Це досягається збільшенням кількості та вартості угод злиття та поглинання компаній різних країн світу.

Слід зазначити, що існує певна відмінність між злиттям і поглинанням, яке полягає в тому, що злиття сприймаються як «дружні» угоди рівноправних партнерів, схожі на спільне підприємство. Ділові операції двох компаній поступово об'єднуються після злиття, наприклад, злиття компаній Exxon і Mobile, а також об'єднання Heinz і Kraft foods, після якого компанія займала лідируючі місця за величиною виробництва продуктів харчування у світі.

Щодо поглинання, то вони іноді можуть бути «ворожими», коли підхід потенційного покупця є небажаним для ради директорів та акціонерів об'єкта. У приватних компаніях з обмеженою відповідальністю одна компанія практично не може придбати іншу, якщо всі сторони проти, однак у публічних компаніях, акції яких відкрито торгуються, вороже поглинання є більш поширеним явищем. Одним із найбільших ворожих поглинань стала покупка Warner Lambert фармацевтичним гігантом Pfizer. Оскільки злиття та поглинання часто можуть бути досить складними, то ними визначають будь-яку транзакцію, у якій два підприємства консолідуються [10].

Злиття та поглинання розподіляються на різні види і типи, проте існують кілька підходів до їх класифікації. Наприклад, більшість авторів виділяють лише два види угод: вертикальні та горизонтальні. Проте, Яценко В.М. виокремлює вертикальні угода та диверсифікованість [11].

Диверсифікація – отримання різних фінансових активів, з різним рівнем ризику, щоб зменшити ризик усього портфеля разом. Диверсифікація включає в себе:

- 1) розподілення ризиків між різними ринками, фінансовими інструментами;
- 2) розширення географічні масштаби діяльності, асортимент товарів, щоб розподілити ризик і зменшити залежність від циркулярності бізнесу;
- 3) процвітання підприємства шляхом виготовлення нової продукції, диверсифікація товарних груп та розширення діяльності фірми на нові галузі.

М. Табахарнюк у свою чергу класифікує злиття та поглинання за географічною складовою, характером інтеграції компаній, способом об'єднання потенціалу компаній, ставленням менеджменту компаній до злиття [12].

У таблиці 1.3. подано найбільш поширена та сучасний розподіл угод злиття і поглинання в міжнародному бізнесі.

Таблиця 1.3.- Класифікація угод злиття та поглинання

Ознака класифікації	Види злиття та поглинання
Характер інтеграції компаній	- Горизонтальні - Вертикальні - Конгломеративні
Географічна складова	- Національні - Транснаціональні
Ставлення менеджменту компаній до злиття	- Дружнє - Вороже
Спосіб об'єднання компаній	- Корпоративні альянси - Корпорації

Джерело: розроблено автором за [13, с.4].

Під час об'єднання компаній однієї галузі, що виготовляють однаковий продукт або здійснюючих ті самі стадії виробництва відбувається горизонтальні

злиття . Прикладом горизонтального злиття в Україні є угода між «Метінвест» та «Смартхолдинг», основною метою даного процесу було об'єднання гірничо-металургійних активів двох холдингів. У більшості галузей найбільші гравці або отримали, або зберегли своє лідерство завдяки горизонтальним придбанням. [14].

Вертикальні злиття - це об'єднання фірм, які зосереджені на різних виробничих процесах, тобто пов'язані єдиним технологічним ланцюжком. Придбання компанією «GRUMA», що виробляє кукурудзяну муку, компаній в Україні «Альтера» та «Альтера-2» має вертикальний характер. Перевага вертикального злиття полягає в тому, що компанії можуть об'єднати свій бізнес для підвищення ефективності та скорочення витрат. Наприклад, якщо постачальник борошна об'єднався з хлібопекарською компанією, об'єднаний суб'єкт господарювання заощадить гроші, оскільки не буде платити повну ринкову ціну за борошно, а також заощадить на витратах, пов'язаних із пошуком постачальників і узгодженням цін [10].

Вертикальне злиття створює цінність шляхом зниження витрат (таким чином створюючи вартість) у ланцюжку вартості, яку потім можна передати споживачам, створюючи більш конкурентоспроможну ціннісну пропозицію. Ще одним з прикладів є коли у 2012 році британський роздрібний продавець заморожених продуктів Iceland придбав Loxton Foods, що дозволило йому отримати контроль над одним із багатьох виробників, з якими він працював, щоб налагодити власне виробництво продуктів харчування [15].

Учасниками конгломератного злиття є фірми різних галузей, які не мають виробничої спільності. Розрізняють три типи такого злиття:

- з метою розширення географії ринку;
- з метою розширення виробництва;
- конгломератне злиття компаній з різною діяльністю [16].

Схематично об'єднання конгломератів зображено на рисунку 1.1.

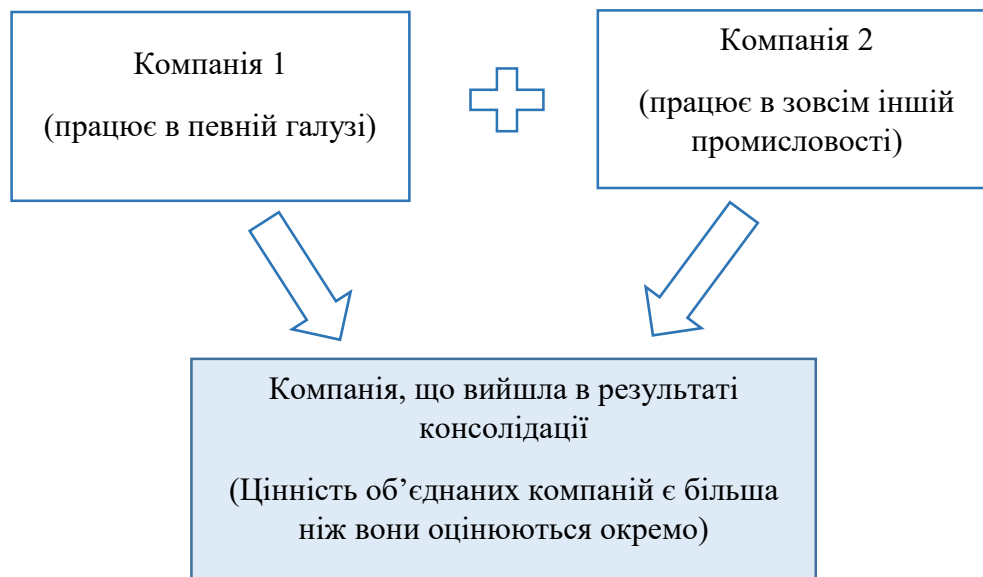

Рисунок 1.1 – Схематичне зображення конгломератного об'єднання

Джерело: розроблено автором за даними [15].

Відомі приклади конгломератів є Proctor & Gamble, Nestle, GlaxoSmithKline та інші. Однією з переваг конгломератного злиття є те, що воно дозволяє обома компаніям розширювати свої послуги, виходячи на ринки в більш широких секторах. Оскільки компанії можуть покладатися на спеціалізацію, досвід і знання інших, об'єднана організація отримує конкурентну перевагу.

Ще одна перевага конгломератного злиття полягає в тому, що воно дозволяє компаніям диверсифікувати свій бізнес і зменшити ризики [15].

Якщо конгломератне злиття та поглинання відбувається між компаніями різних галузей, то можна виокремити наступні їх види:

- злиття з розширенням продуктової лінії, що передбачає об'єднання продуктів, які не конкурують між собою, але мають схожі канали збуту і процеси виробництва.
- злиття з розширенням ринку, характеризується придбанням нових каналів збуту продукції, таких як, супермаркетів, у країнах чи регіонах, які раніше не обслуговувалися.

- чисте конгломератне злиття, що не передбачає спільної діяльності [17].

Злиття та поглинання компаній в межах однієї країни називаються національними, а об'єднання компаній, що базуються в різних державах—транснаціональні. Я вважаю, транснаціональні злиття і поглинання позитивно впливають на приймаючі країни з менш відкритою економікою, адже допомагають побороти дефіцит національного капіталу для інвестицій, покращити підприємство, підвищити навички робітників. Досить поширеною класифікацією є також за ознакою відносин між учасниками угод злиття та поглинання, за даним критерієм виділяють дружні та ворожі процеси. У першому випадку топ-менеджери та акціонери підтримують дану угоду, у другому випадку керівний склад компанії, що продається, заперечують дії компанії-покупця і намагаються чинити опір.

Існують методи захисту проти ворожого злиття та поглинання. Найчастіше використовують такі як проти акулчий репелент - зміни, пов'язані зі статутом компанії, щоб завадити одержанню контролю над нею; отруйні пігулки - цінні папери, які наділяють акціонерів компанії-цілі певними правами під час ворожого поглинання; зелений шантаж – це проведення тендера на викуп акцій, які належать ворожій компанії. Усі ці методи можуть допомогти протистояти нападу, проте ефективність все-таки залежить від правильного та умілого їх використання керівництвом компанії [18].

За способом об'єднання зазвичай поділяють злиття та поглинання на корпорації та корпоративні альянси. Корпорації утворюються за умови об'єднання всіх активів компаній, що беруть участь в операції, щоб розширити діяльність компанії. На сучасному світовому ринку характерною ознакою процесу злиття та поглинання є створення корпоративних альянсів, які можна вважати одним з найрозповсюдженіших способів збільшити ефективність діяльності ТНК. Корпоративні альянси - це об'єднання двох або більше компаній, з метою підвищити конкурентоспроможність за допомогою синергетичного ефекту. Проте здобуття

конкурентних переваг не єдина причина створення корпоративних альянсів. У. Баффет визначив наступні причини вступу до стратегічних альянсів:

- "інвестиційні" – передбачають розміщення вільних коштів, покращують навички управління;
- "захисні" – зміцнюється позиція на ринку, знешкодження конкурентів, зменшується ризик;
- "цілі акціонерів" – залучення партнерів та пошук стратегічних інвесторів в компанію. Часина бізнесу може трансформуватись в окремих;
- "інформаційні" – доступ до інформації щодо нових технологічних розробок, споживачів, продукту [19].

Звідси слідує, що корпоративні альянси можуть бути більше ефективними ніж звичайні корпорації, за рахунок об'єднання ресурсів. Причини які виокремив У. Баффет, також є перевагами створення альянсів, наприклад, залучення інвесторів, обмін інформацією, технологіями, ідеї для створення інновацій, переваги над конкурентами та посилення позицій на ринку.

Крім вище згаданих видів процесу злиття та поглинання, також окремо визначають паралельне та сітьові злиття. Також залежно від потенціалу, який переслідує компанія під час угоди можна розділити на:

- виробничі злиття та поглинання, у результаті яких компанія має на меті збільшити виробничі потужності та масштаби діяльності;
- фінансові злиття та поглинання, під час яких компанії переслідують фінансову вигоду, змінюють фінансову політику, щоб посилити позиції на ринку цінних паперів;
- змішане злиття та поглинання, передбачає виробниче та фінансове разом [20].

У науковій літературі існує класифікація видів поглинання залежно від суб'єкта – внутрішній суб'єкт (поглинання внутрішнім акціонером або інвестором) та зовнішній суб'єкт (поглинання інвестором іншої компанії). Глуценко Я.,

Корогодова О., Черненко Н. для повного розуміння функціонального механізму та економічного ефекту від злиття і поглинань систематизували існуючі підходи до класифікації угод М&А та сформулювали типологію таких угод, яка проілюстрована на рисунку 1.2.

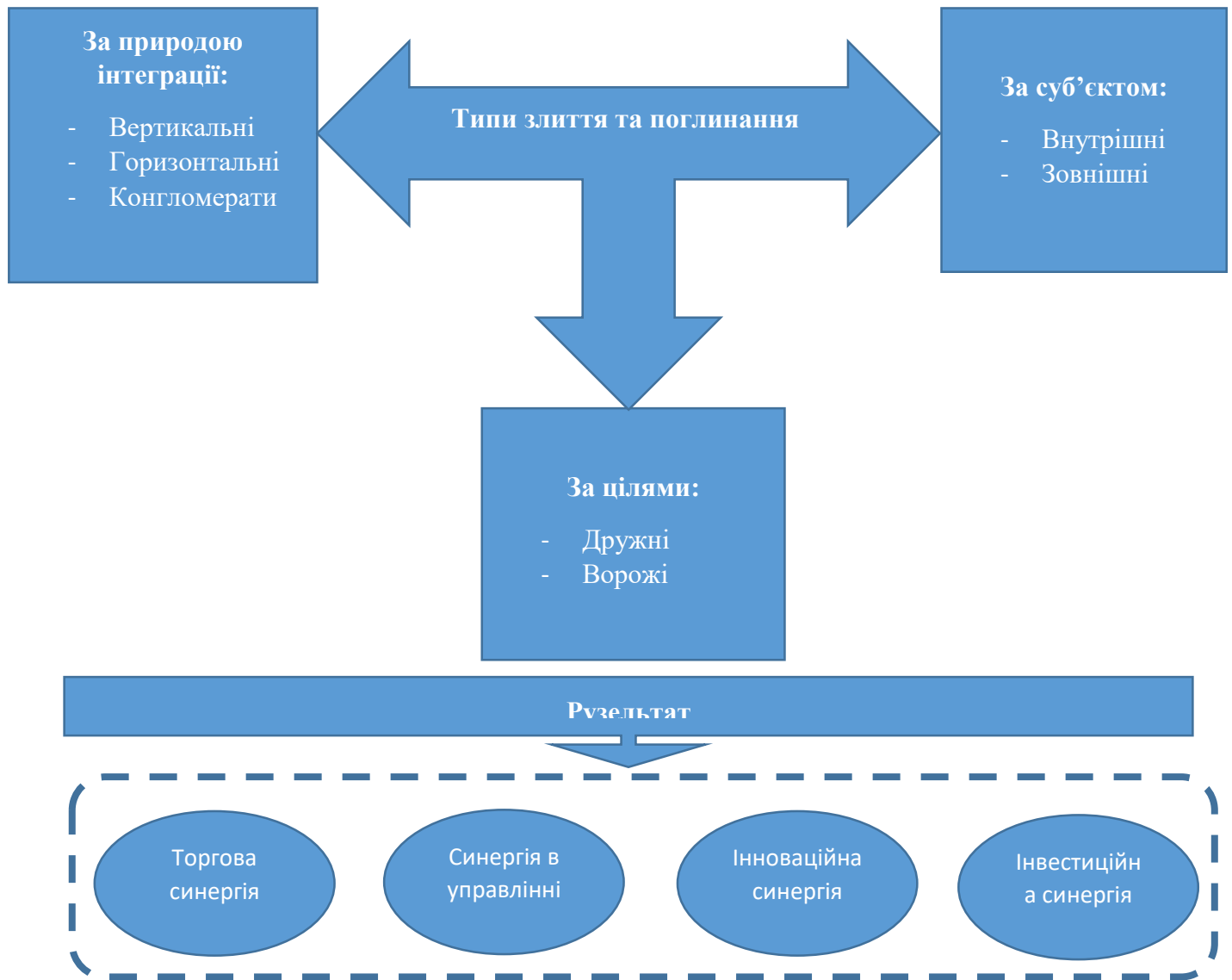

Рисунок 1.2 – Схематична класифікація М&А з визначенням синергічного ефекту

Джерело: [6, с.7].

Управлінський синергізм - передбачає використання досвіду і кваліфікації менеджерів для поліпшення позиції монополіста та позбавлення участі на ньому

свого конкурента. Інвестиційний синергізм характеризується придбанням недооціненого активу в зв'язку із поганою кон'юнктурою на ринку капіталу з метою продати його в подальшому за більшою ціною. Інноваційний синергізм базується на запозичені результатів НДДКР інших компаній та створені спільних проєктів.

Отже, слід зазначити, що більшу частку на ринку злиття та поглинання займають горизонтальний та вертикальний типи угод, саме вони є основними методами розширення бізнеса. Необхідно підкреслити, що кожен тип консолідації має переваги й недоліки, причини й механізми здійснення, особливості та вимоги.

1.3. Наукові підходи до мотивів злиття та поглинання

Сьогодні укладання угод злиття та поглинання є частим феноменом на світовому ринку, зазвичай, щоб збільшити масштаби свого виробництва, підвищити ефективність та мати переваги над конкурентами. Існують різні зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на міжнародні компанії, наприклад, зміна бізнес-середовища, що погіршує ефективність діяльності компанії, тому і мотиви злиття та поглинання компаній різноманітні.

Хаустова В.Є. дослідила мотиви злиття та поглинання відповідно до п'яти хвиль розвитку процесу. В таблиці 1.4. наведені основні хвилі розвитку злиття та поглинання в хронологічному порядку відповідно Хаустовій В.Є.

Таблиця 1.4. Основні хвилі розвитку процесу злиття та поглинання у світі [21, с.7].

Назва	Роки	Характеристика
1 хвиля	1897-1904 рр.	Епоха горизонтальних консолідацій
2 хвиля	1916-1929 рр.	Збільшення кількості вертикальних угод
3 хвиля	1963-1969 рр.	Епоха конгломератів
4 хвиля	1981-1989 рр.	Зростання ворожих поглинань та збільшення вартості угод ЗіП

Продовження таблиці 1.3.

5 хвиля	1993-2000 рр.	Різке зростання кількості угод ЗіП в Європі та в США
---------	---------------	--

Джерело: розроблено автором за [21].

Перша хвиля пов'язана з хімічною, нафтохімічною, металургійною, транспортною, харчовою, машинобудівною, галузями. Головні мотиви, з яких відбулися угоди:

- боротьба з конкурентами та встановлення монопольних умов, для встановлення власних цін;
- прагнення витіснити конкурента, щоб в подальшому його придбати;
- отримання факторів виробництва за низькими цінами;
- працювати без правових обмежень, взявши під контроль суди;
- контроль фінансових ресурсів.

Приплив інвестицій на фондовий ринок в результаті економічного буму після Першої світової війни спричинило появі другої хвилі, що тривала вісім років. Більшість галузей у цей період об'єдналися, в результаті утворилась олігополістична структура виробництва. Інтенсивне зростання цін акцій на фондових ринках стало основною причиною третьої хвилі злиття і поглинань та дозволило активно їх використовувати як засіб платежу в угодах ЗіП. Це перша хвиля злиття та поглинання, коли високі показники кількості і вартості угод не призвело до обмеження конкуренції. Також третя хвиля характеризувалася утворенням транскордонних угод ЗіП.

Четверту хвилю Хаустова В.Є. описала як епоха мегазлиття, адже, саме в цей період відбулися угоди вартістю більше 1 млрд.дол. У період четвертої хвилі було винайдено багато методів запобігання ворожих поглинань і інноваційні механізми агресивного поглинання. Одним з інструментів переходу публічних компаній в

приватні став викуп облігацій та використання інших фінансового боргування. Причинами угод злиття і поглинання були активізація конкуренції, що зумовило необхідність консолідації компаній; глобалізація на світових ринках, яка змушувала компанії шукати шляхи зміцнення їх позиції на ринку та збільшити ефективність; появою фінансових інновацій.

Основним мотивом п'ятої хвилі розвитку злиття і поглинання стало отримання компаніями так званого синергічного ефекту від об'єднання. Вона характеризується як епоха стратегічних мегазлиттів. Основними її ознаками є: бажання компаній нарощувати виробничі потужності з метою розширення масштабів діяльності бізнесу та виживання в умовах сильної конкуренції на світових ринках.

Розглянувши хвилі розвитку процесу злиття і поглинання, бачимо, що їх основна мета - прагнення компаній посилити конкурентоспроможність, отримати відсутні навички, технології та компетенції і збільшити прибуток[21].

Зазвичай у компанії, що купляють відрізняються мотиви угоди від компанії-покупця. Так, Ф. Евансі та М.Бішоп поділили мотиви об'єднання компаній для покупця і продавця. Для покупця головними мотивами можуть бути;

- розширення географії ринку;
- збільшення прибутку;
- укріплення конкурентних переваг;
- шляхом диверсифікації мінімізувати ризики.

Для продавця основними мотивами виступають:

- особисті потреби;
- необхідність в фінансуванні та додатковому капіталі;
- висока ціна продажу [22].

Аналізуючи, сьогочасний досвід процесу злиття та поглинання у міжнародному бізнесі, можна виділити загальні мотиви. По-перше, це посилення монопольного становища, злиття у такому випадку допомагає приборкати цінову конкуренцію. По-друге, диверсифікація виробництва, можливість використання

надлишкових ресурсів допомагає унормувати потік доходів, що вигідно і працівникам компанії, і постачальникам, і споживачам.

Ще одним мотивом є прагнення компаній посилити або здобути синергетичний ефект, тобто взаємодоповнюючу дію активів двох або кількох підприємств, загальний результат якого набагато перевищує суму результатів окремих дій цих компаній. Даний ефект описаний в теорії синергії, сформульованою в роботі Бредлі, Десаї і Кіма [22]. Суть теорії полягає в тому, що компанія утворена при злитті, може отримати та використовувати велику кількість переваг, які виникають в наслідок об'єднання ресурсів цих корпорацій. Поява синергетичного ефекту обумовлюється:

- економією масштабу;
- поєднання взаємодоповнюючих ресурсів;
- зміцненням позицій на ринку (мотив монополії);
- економією на НДДКР[23].

Тобто, дві чи більше компаній мають взаємодоповнюючі ресурси, то процес злиття може бути досить ефективним та збільшити прибутковість ТНК. У такому випадку після злиття ці компанії коштуватимуть дорожче, а також отримують необхідні їм ресурси за нижчою ціною, ніж вони б виробляли їх самі.

Основні причини процесу злиття та поглинання в міжнародному бізнесі загалом можна розділити на дві групи зовнішні та внутрішні. До перших відносяться:

- 1) бажання поширити свій вплив на ринку та запозичити нові навички в сфері високих технологій, поліпшити організаційна та управлінські процеси, отримати додаткову висококваліфіковану робочу силу;
- 2) розширити масштаби діяльності на інших ринках;
- 3) отримати переваги над іноземними конкурентами;
- 4) збільшити обсяг виробництва тим самим знизити витрати;

- 5) вихід на нові канали збуту , патентів;
- 6) поєднання робочого потенціалу та ресурсів компаній;
- 7) удосконалення стратегії управління;
- 8) зайняти позицію монополіста та набування конкурентоспроможних переваг;
- 9) отримання корпоративної синергії.

До зовнішніх належать:

- 1) бажання компанії продуктивно використати виробничі потужності;
- 2) зменшення ринку;
- 3) зниження споживчого попиту місцевого населення;
- 4) поява великої кількості потужних конкурентів, особливо іноземних компаній, що супроводжується втратою позицій на міжнародній арені;
- 5) розробка та використання передових інноваційних технологій;
- 6) політична нестабільність;
- 7) жорстке державне регулювання [24].

Вище вже згадувалася теорія синергії, яка пояснює мотиви виникнення злиття та поглинання, проте в науці також виокремлюють ще дві теорії, а саме теорію агентських витрат вільних грошових потоків та теорію «гордині». Теорія синергії є найпопулярнішою серед трьох в поясненні мотивів злиття та поглинання, перш за все, тому що ефект синергії є інструментом економічного зростання компанії-покупця. Сутність синергетичної теорії полягає в тому, що нова компанія, яка утворюється в результаті ЗіП, може користуватися певними перевагами інтегрованої компанії. Теорія агентських витрат вільних грошових потоків була сформульована в 1986 р. професором М. Дженсеном. У її основі лежить конфліктна ситуація між менеджерами та акціонерами , яка виникає в наслідок різних інтересів, тому менеджери переслідують власні цілі, наприклад збільшення заробітної плати, що може бути спричинено завдяки збільшенню компанії через злиття та поглинання. У 1986 р. Р.

Ролл запропонував теорію гордині (Hubris Hypothesis), у якій автор зробив висновок, що синергія від злиття та поглинання є переоціненою. Р. Ролл стверджує, що угоди злиття та поглинання - це особисте рішення менеджменту підприємства, зумовлене гординею та самовпевненістю. рішення менеджменту компанії – покупця, що продиктоване власною гординею та самовпевненістю. Саме через це дана теорія отримала свою назву [20].

Консалтингова агенція McKinsey також досліджувала основні мотиви злиття та поглинання, основні з них та їх особливості наведені у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5. Мотиви злиття та поглинання за дослідженнями консалтингової компанії McKinsey

Мотиви	Характеристика
Консолідація в рамках галузі	В умовах жорсткої конкуренції злиття та поглинання дають можливість компаніям збільшити свій потенціал та захиститись від ворожої консолідації. Великі компанії практикують дані угоди, щоб зменшити конкуренцію, уникнути демпінгу та зміцнити позиції лідера.
Вертикальна інтеграція	Головною причиною є отримання гарантій безпеки дистриб'юції сировини та продаж готової продукції та цін на них.
Реінжиніринг традиційних бізнес-процесів	Іноді будівництво «нової компанії» на основі застарілих та неефективних стратегій та процесів може бути невдалим, тому компанія потребує нові ідеї управління та функціонування.
Вихід на новий рівень ефективності	Результатом угод злиття та поглинання у більшості випадків є отримання можливості

Продовження таблиці 1.4.

	збільшити продуктивність та потенціал діяльності підприємства.
Використання імпульсу	Зиття та поглинання здебільшого надихають керівників на розробку нових ідей та зміни принципів введення бізнесу, іншими словами у компанії з'являється «друге дихання».

Джерело: розроблено автором за [20].

Слід зазначити, що мотивом для злиття та поглинання може бути так званий спекулятивний, який характерний у період буму на біржах, у цій ситуації інвестори виявляють бажання купити акції компаній, щоб отримати прибуток від зростання їх цін.

Мотив монополії є також не менш поширеним серед угод, так як більшість компаній мають за мету установити себе монополістом, завдяки угодам злиття та поглинання, оскільки у даному випадку ціни в умовах конкуренції можуть знижуватись. Проте законодавство контролює такі угоди.

Таким чином найчастішими мотивами злиття і поглинання компаній є прагнення отримати доступ до нових ресурсів, продуктів, укріпити своє місце на ринку, підвищити конкурентоспроможність та прибутковість. Менш поширеним, проте не менш важливим мотивом з боку компанії-ініціатора є прагнення отримати податкову економію.

Потрібно зауважити, що процес злиття і поглинання є досить тривалим, іноді може здійснюватися роками, відповідно дуже складно швидко досягти успішних результатів та реакцію на мінливість зовнішнього середовища, особливо великим компаніям. Тому застосовувати процеси злиття та поглинання краще тоді, коли вони приносять бажаний результат та підтримують конкурентоспроможність компанії.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Отже, процес злиття та поглинання в економіці є складним та багатограним явищем, яке має свої історичні корені та розвиток, що починається з 19 століття. Історичні аспекти процесу злиття та поглинання в економіці свідчать про його значущість та складність. Проаналізувавши визначення даного процесу, я вважаю, що злиття і поглинання можна охарактеризувати як один з ефективних шляхів надання конкурентних переваг та збільшення вартості активів компанії. Проте, в більшості випадків компанія, яка поглинається, втрачає свою самостійність, а іноді утворюється зовсім нова корпорація. Світовий ринок злиття та поглинання став популярним наприкінці XIX століття, особливо вплинув на його розвиток національний ринок США, на якому вперше спостерігалася велика кількість укладених угод злиття та поглинання між компаніями.

Саме від правильного вибору виду злиття та поглинання залежить успішний результат угоди. Класифікація злиття та поглинання за різними критеріями допомагає розуміти різноманітність операцій та їх характеристики, що дозволяє компаніям та інвесторам більш ефективно планувати та здійснювати подібні операції.

Оскільки у сучасному світі ТНК зустрічаються з жорстокою конкуренцією, агресивною політикою учасників ринку, швидким розвитком технологій та інновацій, тому виникає необхідність знайти ефективний спосіб зміцнення компаній та розширення їх діяльності. Мотиви процесів злиття і поглинання видозмінюються залежно від впливу різних внутрішніх та зовнішніх чинників. Головними при прийнятті рішення про злиття та поглинання є отримання конкурентних переваг, посилення позицій на ринку як національному, так і світовому, отримання синергетичного ефекту, який дає змогу використовувати усі переваги процесу злиття та поглинання. Дослідження мотивів показало, що злиття та поглинання можуть

забезпечити компанії доступ до нових ринків, дозволяючи розширити свою клієнтську базу та збільшити обсяги продажів. У сучасному світі отримання нових технологій є однією з ключових мотивів, оскільки злиття та поглинання можуть допомогти компанії отримати доступ до нових технологій або забезпечити покращення наявних технологій, що може підвищити її конкурентоспроможність. Також більшість компаній використовують злиття та поглинання з метою покращити свій фінансовий стан, зокрема, збільшити дохідність та підвищити капіталізацію.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

2.1. Галузевий аналіз світових процесів злиття та поглинання

За останні роки процес злиття та поглинання став невід’ємною частиною міжнародного бізнесу. Злиття та поглинання надають компаніям можливість підвищити конкурентні переваги та прибутковість, тому набувають дедалі більшого значення по всьому світу, особливо в умовах інтенсивної глобалізації. Злиття та поглинання є важливими процесами в світовій економіці, які відбуваються в різних галузях і секторах. Аналізуючи світовий ринок M&A за останні роки можна прослідкувати, як змінювався галузевий розподіл угод. Згідно даних у таблиці 2.1 можна визначити, що зростання у 2015 році було значним у майже всіх секторах, причому в ряді галузей спостерігалось високе дво- чи навіть тризначне зростання у відсотках. До них належать охорона здоров’я загальна вартість угод у 2015 році дорівнювала 432 млрд.дол.США, що на 102% більше за загальну вартість угод у даному секторі у 2014 році. Також зросла загальна вартість угод у таких сферах як споживачі та роздрібна торгівля, медіа, розваги та телекомунікації. Єдиним великим сектором, у якому спостерігався спад, була енергетика, що відображало постійну боротьбу галузі з низькими цінами на викопне паливо, регулятивним тиском і довгостроковою тенденцією до більш стійкого енергетичного балансу. Тривалий низький темп зростання в 2015 році сприяв загальному буму злиттів і поглинань. За

таких обставин M&A стали популярним способом для багатьох компаній шукати зростання, коли можливості органічного росту обмежені [25].

У таблиці 2.1. також можемо бачити, що 2016 році сектор медіа, розваги та телекомунікації зазнав спаду і загальна сума угод становила 199 млрд.дол.США, це найвища загальна вартість угод в даному секторі з 2014 – 2019 рр. Починаючи з 2017 року сектор фінансів починає привертати більше інвесторів та процес злиття та поглинання фінансових компаній також збільшується. Таким чином загальна вартість угод за 2017 рік у фінансовій сфері становила приблизно 844 млрд.дол.США, наступним популярний сектором у даному періоді – високі технології, загальна вартість всіх угод дорівнювала близько 400 млрд.дол.США. У 2018 році все більше угод переважало в галузях високих технологій, фінансовому секторі та охорона здоров'я. Дана тенденція зберігається до 2019 року, проте з початком пандемії COVID-19 фармацевтичні компанії стали привабливими для інвесторів та з метою збільшити свою потужність та покращити технологічні розробки на ринку злиття та поглинання з 2019 року фармацевтична галузь стала пріоритетом.

Таблиця 2.1. Розподіл світових операцій M&A за галузями в період 2014-2019 рр. за загальною вартістю, млрд.дол.США

Галузь	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Енергетика	318	292	608	391	422	267
Фінансовий сектор	428	514	314	844	868	721
Медіа, розваги та телекомунікації	199	295	199	74	255	109
Споживачі та роздрібна торгівля	251	385	222	245	190	206

Продовження таблиці 2.1.

Інформаційні технології	216	303	410	402	639	552
Охорона здоров'я	214	432	273	180	245	365

Джерело: розроблено автором за [25, 26, 27]

Більшість угод у 2020 році були здійснені саме у секторі технології, медіа та телекомунікації. Під впливом COVID-19 вартісні та кількісні показники угод злиття та поглинання в секторі охорона здоров'я помітно збільшились, аналізуючи дані на рисунку 2.1 найбільша загальна вартість операцій сягнула у 2021 році та становила 466,1 млрд.дол.США. У 2020-2022 рр. пріоритетними галузями на ринку M&A були також фінансовий сектор, нерухомість, промисловість. Особлива активність у фінансовому секторі спостерігається у 2021 році, де загальна вартість угод дорівнювала 776 млрд.дол.США. Щодо енергетичної галузі, то її вартісні показники на ринку M&A є значно менші, ніж в інших сферах, так у 2020 році всі операції вартували 79 млрд.дол.США, проте у 2021 році показник збільшився майже до 200 млрд.дол.США, але слід зазначити, що у 2022 році сфера енергетики знову зазнала спаду.

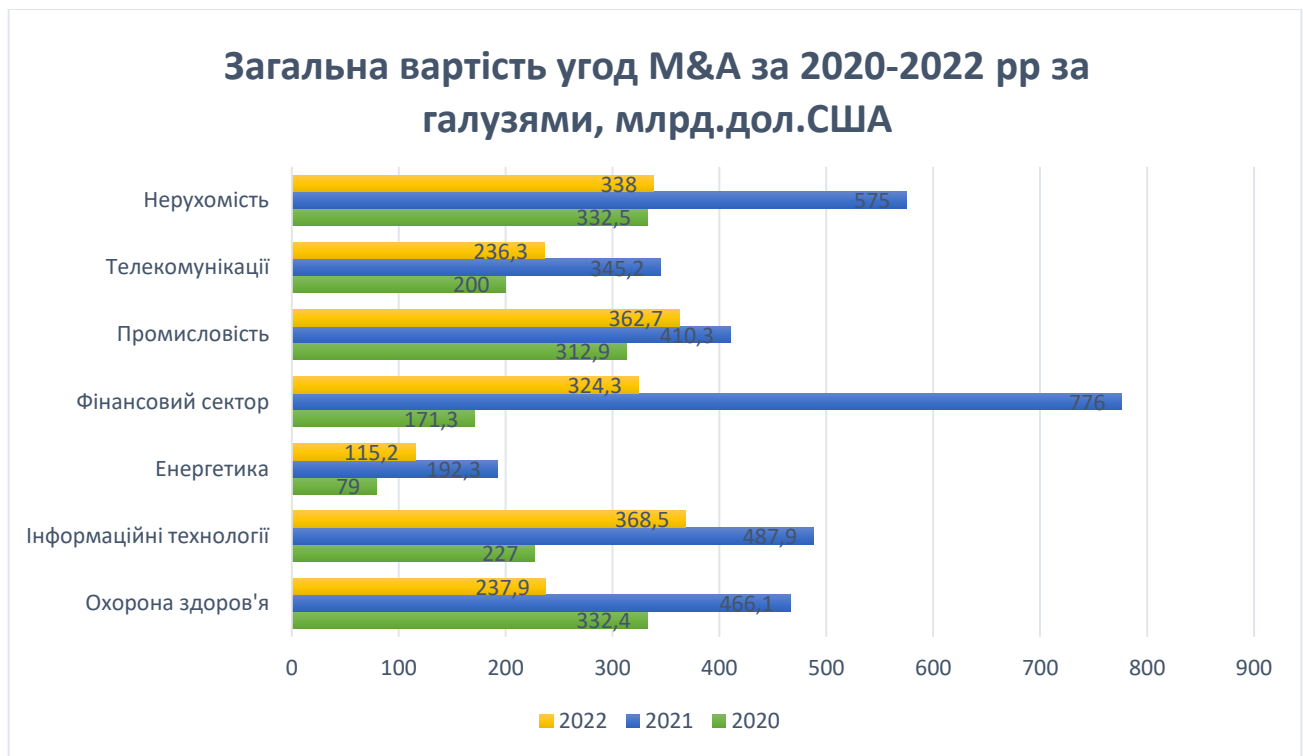

Рисунок 2.1 – Загальна вартість міжнародних операцій злиття та поглинання у 2020-2022 рр. за галузями, млрд.дол.США

Джерело: розроблено автором за [28, 29].

Якщо проаналізувати топ-100 найбільших угод за 2021 рік, то на рисунку 2.2 можемо побачити на які галузі припадає більша кількість операцій. Таким чином 29% з них відбулися в галузі інформаційних технологій, друге місто займає охорона здоров'я. Активність процесів злиття та поглинання також можна виділити у сфері фінансів, оскільки вони займають 22% . Менша кількість операцій була проведена в енергетичній сфері та споживчі послуги, на них виділяють 11% та 15% відповідно.

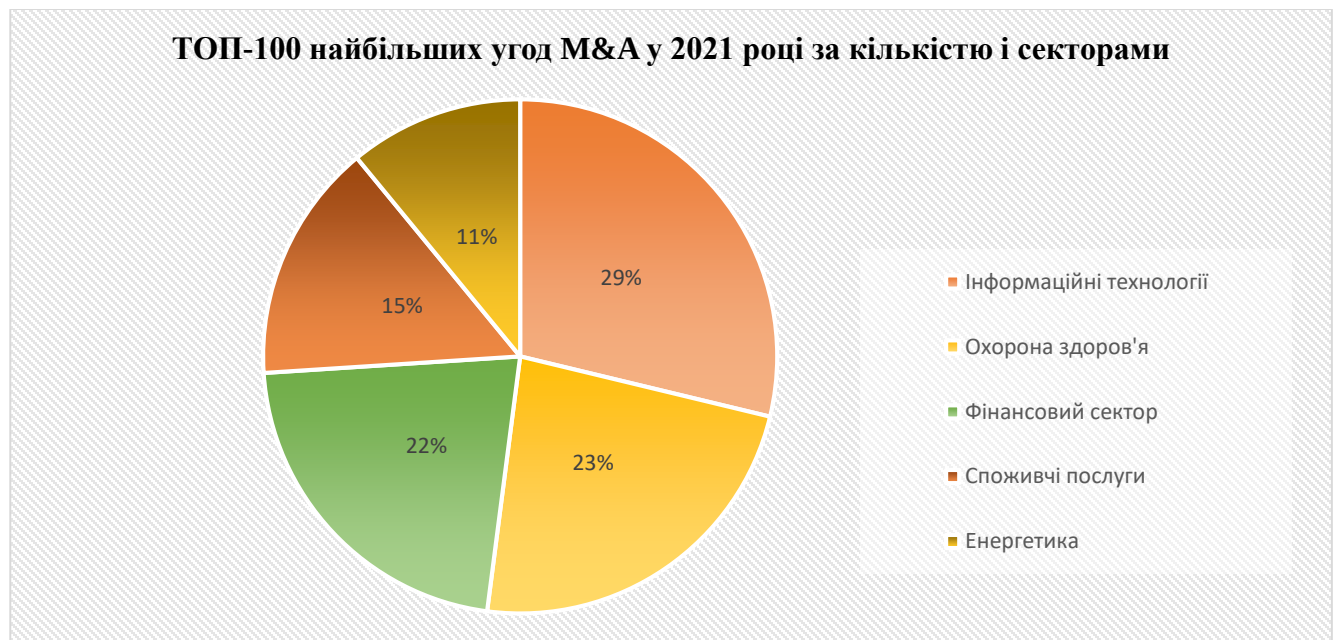

Рисунок 2.2 – ТОП-100 найбільших угод М&А у 2021 р. за кількістю і секторами.

Джерело: розроблено автором за [30].

Український ринок М&А є менш активний ніж в інших країнах, але з кожним роком в різних галузях спостерігається зміна показників. Так, наприклад, розглянувши таблицю 2.2, можна зробити висновок, що у 2013-2017 роки пріоритетними галузями для процесу злиття та поглинання на українському ринку були: сільське господарство, банківська справа та страхування, охорона здоров'я та фармацевтика, зв'язок та ЗМІ, інформаційні технології, нерухомість та будівництво.

Найбільша кількість та вартість угод у сільському господарстві спостерігається у 2013 році, що становить 19 угод, що разом вартували 927 млн.дол.США. У 2017 році дані показники зменшились до 13 угод за 452 млн.дол.США. Кількість угод протягом 2013-2017 років у банківській сфері знаходилась в діапазоні 18-8 операцій. Максимальна вартість становила 585 млн.дол.США у 2013 році, ціна операцій зменшилась у 2017 році до загальної вартості 40 млн.дол.США. Привертає увагу також сфера нерухомість та будівництво, оскільки у 2013 році було здійснено 6 операцій, але у 2014 угоди не проводились. Проте вже з 2015 року галузь знову стала

привабливою для угод M&A. Слід звернути увагу, що у 2013-2017 роках вартісні та кількісні показники угод у сфері споживчі ринки були найбільшими, але на сьогоднішній день вона галузям такі як фармацевтика, технології та інші.

Таблиця 2.2. Ринок злиття та поглинання в Україні за галузями в 2013-2017 рр.

	Вартість угоди, млн.Дол.США					Кількість угод				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Сільське господарство	927	218	112	110	452	19	2	6	5	13
Банківська справа та страхування	585	313	156	323	40	18	8	16	16	14
Зв'язок та ЗМІ	556	57	205	15	-	8	5	4	2	3
Споживчі ринки	364	16	85	106	52	19	6	7	12	7
Охорона здоров'я та фармацевтика	17	13	7	16	-	3	3	2	3	1
Промислові товари	288	15	31	-	-	9	3	1	1	1
Інноваційні технології	71	-	150	6	68	5	1	3	1	4
Нерухомість та будівництво	195	-	40	48	6	6	-	4	6	10
Транспорт та інфраструктура	212	22	6	-	8	4	1	2	3	2

Джерело: [24].

Так як сільське господарство відіграє важливу роль у вітчизняній економіці та є експортною нішею, не дивно, що ця галузь є привабливою для різних інвесторів, тому процеси злиття та поглинання є досить популярними серед даних компаній.

У 2019- 2020 роках все більшої активності зазнають сфери нерухомості та інноваційних технологій. У наш час все більше присутній феномен діджиталізації

економіки, на що вплинула і пандемія, тому, щоб стимулювати ринок ІТ в Україні збільшились інноваційні проєкти. Дії, пов'язані з COVID-19, та адаптація споживачів до сучасних умов, спонукають все більшу кількість угод М&А у галузі програмного забезпечення, кібербезпеки, електронних ігор, онлайн-шопінгу. Вартісні показники М&А за 2019-2020 роки у різних галузях України можна детально побачити на рисунку 2.3.

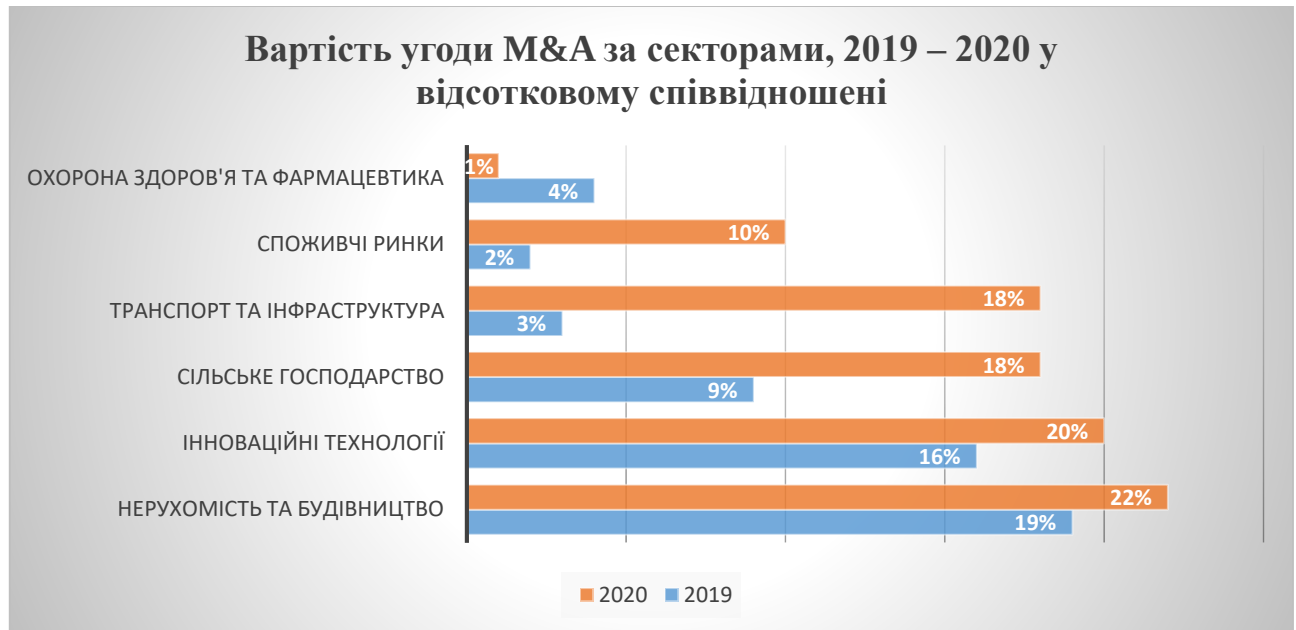

Рисунок 2.3 – Вартість угоди М&А за секторами, 2019 – 2020 у відсотковому співвідношенні.

Джерело: розроблено автором за [31].

Якщо аналізувати дані за 2022 рік, то для конкурентоспроможності та надбання потужностей особливу увагу приділяють енергетиці, та інноваціям. З початком повномасштабної війни в Україна зазнали збитків багато галузей економіки, а також привабливість для інвестицій знизилась. Проте ринок ІТ залишається більш менш стабільним і продовжує функціонувати, саме тому у 2022 році на українському ринку М&А переважає сфера інформаційних технологій, але до початку війни були закриті також угоди у сферах харчової промисловості, енергетики, важкої промисловості та інші галузі. Кількісні показники угод у 2022 році відображені на рисунку 2.4.

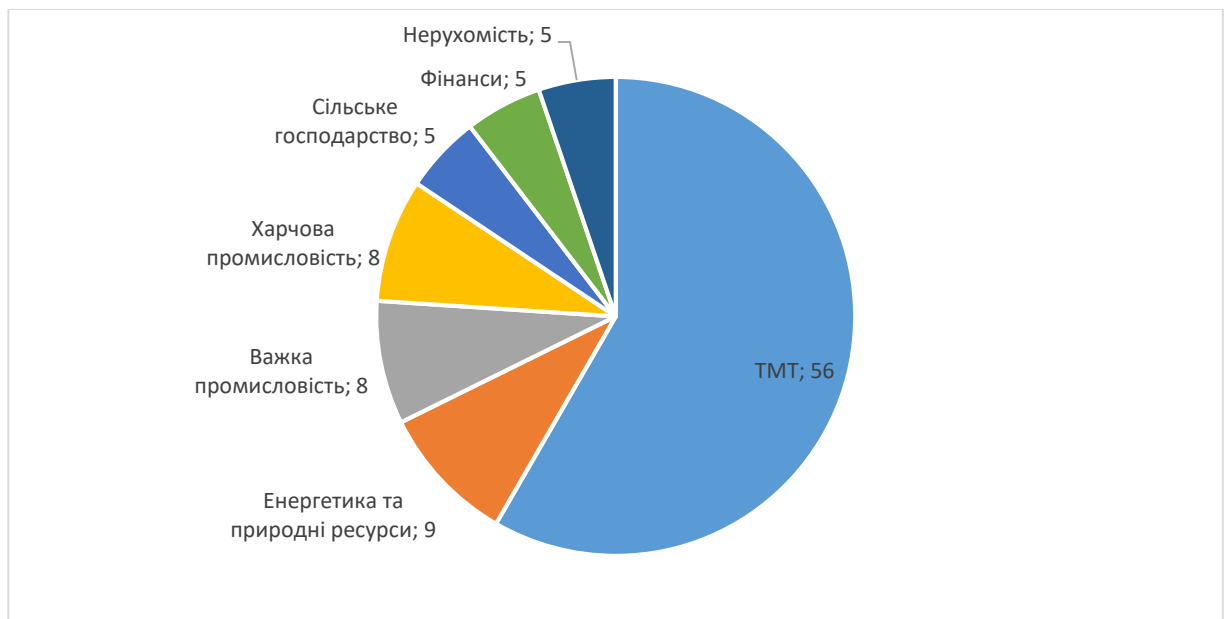

Рисунок 2.4- Кількість угод на українському ринку M&A за галузями у 2022 р.

Джерело: розроблено автором за [32].

Отже, аналізуючи тенденцію на світовому та вітчизняному ринку злиття та поглинання, можна зробити висновок, що в останні роки даний процес переважає у галузі охорони здоров'я, IT, фінансовому секторі, також роздрібна торгівля.

Оскільки швидко мінливий ландшафт у галузі охорони здоров'я створює проблеми для малих і середніх компаній, яким потрібно більше капіталу, щоб не відставати від великих компаній з кращим фінансуванням, а також постійне зростання витрат на охорону здоров'я ще більше ускладнює конкурентоспроможність компаній, для багатьох з них найкращим варіантом є придбання. У 2022 році в галузі охорони здоров'я відбулися найприбутковіші угоди M&A з усіх галузей. Хоча кількість транзакцій зменшилася з 2021 року, ця кількість залишилася дещо вищою за рівень до пандемії. У 2022 році в усьому світі було укладено майже 4300 угод, розподілених між послугами охорони здоров'я та фармацевтичними/медико-біологічними послугами. Майже 85% цінних угод злиття та поглинання в галузі охорони здоров'я зосереджені на масштабах, що свідчить про те, що розширення пропозиції послуг і частки ринку є

критичним фактором для покупців у 2023 році. Фармацевтика продовжує залишатися сектором охорони здоров'я з найбільшою вартістю та обсягом угод М&А [33].

Відчувши падіння обсягів і вартості протягом перших місяців пандемії, у 2021 році фармацевтичні компанії побачили значні успіхи для обох. Компанії продовжували використовувати М&А, щоб стимулювати зростання своїх прибутків і додавати продукти та терапевтичні напрямки до своїх портфелів. Також на сучасному ринку помітна така тенденція, що у 2021 році фармацевтичні компанії середньої капіталізації здійснили великі придбання, щоб розширити свій доступ до нових продуктів і терапевтичних областей. Наприклад, придбання Horizon Therapeutics компанії Viela Bio, щоб продовжувати розширювати свої позиції в області аутоімунних захворювань.

Технології все ще свідчать про більшість угод М&А з усіх галузей. У 2022 році у всьому світі було укладено понад 13 000 угод у всіх трьох основних секторах — інформаційні технології, ЗМІ та розваги та телекомунікації. Хоча ця цифра зменшилася на 21% порівняно з минулим роком, вона все ще перевищує цифри, про які повідомлялося до початку пандемії у 2020 році. Майже 80% високовартісної М&А діяльності в секторі були масштабними угодами, тобто покупці були зацікавлені в бізнесі, тому що він пропонував їм доступ до нового ринку або пропозиції продуктів чи послуг. Криптовалюта, технології віртуальної реальності/метавсесвіту, штучний інтелект і хмарні обчислення зараз є популярними сферами, тому багато технологічних компаній будь-якого розміру шукають можливості для розширення свого охоплення. Одним з прикладів угоди в даному секторі є придбання у вересні Adobe першу в Інтернеті платформу для спільного дизайну Figma. Таким чином, незважаючи на макроекономічної невизначеності, сміливі компанії, які дивляться на сильні активи, все ще готові швидко зробити серйозні кроки, щоб стати сильнішими.

Злиття та поглинання в індустрії фінансових послуг повернулися до допандемічного рівня. Ця активність усе ще демонструє зниження порівняно з

минулим роком, зокрема, якщо порівнювати друге півріччя 2021 року та друге півріччя 2022 року. Однак у 2022 році у всьому світі було укладено понад 5200 угод у всіх трьох підсекторах — управління активами та капіталом, банківська справа та капітал і страхування. На відміну від індустрії технологій, у фінансовій індустрії було більше угод, зосереджених на масштабі, що означає, що покупець був зацікавлений у бізнесі через його людський капітал та інші ресурси для зростання та підвищення операційної ефективності. У 2022 році близько 90% великих угод M&A у сфері фінансів були масштабними. Одним з прикладів найбільшої угоди у даному секторі у 2021 році було придбання компанією Block, що надає фінансові послуги та цифрові платежі, австралійську компанію Afterpay, фінансово-технологічну компанію, яка найбільше відома своєю послугою «купуй зараз, плати пізніше». Угода була завершена в січні 2022 року. Придбання забезпечило конкурентні переваги для обох сторін. Block планує використовувати Afterpay для подальшого підвищення лояльності продавців і збільшення обсягу продажів, тоді як Afterpay прагне ще більше прискорити своє зростання в США та в усьому світі [34].

На сьогоднішній день злиття та поглинання широко використовуються у роздрібній торгівлі. Циклічний характер цього сектора часто може створювати труднощі з грошовими потоками для компаній. Сучасна тенденція даного сектору є укладання великої частини угод M&A під час спаду економіки. Наприклад, компанії, яким вдається підтримувати хороший грошовий потік у період спаду, подібного до того, що почав з'являтися наприкінці 2022 року, можуть придбати конкурентів, які не змогли втриматися на плаву.

2.2. Роль процесу злиття та поглинання в міжнародних економічних відносинах

Процес злиття та поглинання (M&A) є важливим фактором міжнародних економічних відносин, які впливають на розвиток глобальної економіки, він є інструментом для залучення інвестицій та розвитку бізнесу в різних країнах світу.

Компанії можуть здійснювати міжнародні M&A-угоди з метою розширення своїх ринків збуту, збільшення своїх виробничих потужностей, залучення нових технологій та знань, а також з метою зменшення конкуренції на ринку. Завдяки процесу злиття та поглинання компанії можуть здійснювати глобальні проекти та розвивати свій бізнес у різних регіонах. Крім того, M&A-угоди можуть сприяти розвитку міжнародних відносин та співпраці між країнами, зокрема, в сфері торгівлі та інвестицій.

Злиття та поглинання дозволяють компаніям займати більш сильну позицію на ринку, заощаджувати кошти на виробництві та дистрибуції товарів і послуг, а також розширювати свої географічні межі. Ці процеси можуть збільшити ефективність виробництва, знизити витрати та підвищити якість продукції. Слід зазначити, що злиття та поглинання відіграють важливу роль у формуванні міжнародних бізнес-стосунків, забезпечуючи зовнішній капітал для розвитку інфраструктури та технологій.

У сучасній економіці конкурентоспроможність країни визначає рівень її соціально-економічного розвитку. Водночас сьогодні найважливішим фактором, що визначає розвиток світової економіки, є економічна глобалізація, поширення якої є результатом цілого комплексу процесів, що відбуваються в суспільстві. Глобалізація створила нові організаційні форми взаємодії між країнами та окремими компаніями,

які дозволяють долати перешкоди, створювані державними кордонами, змінила умови та самі принципи конкуренції. Основою глобалізації є міжнародна економічна інтеграція, яка здійснюється як на рівні країн, так і на рівні компаній. Діяльність національних компаній у процесах злиття та поглинання визначає ступінь концентрації національної економіки, впливає на ринкову капіталізацію компаній і тим самим визначає конкурентоспроможність країни.

Таким чином, злиття та поглинання є важливим елементом в міжнародних економічних відносинах, а також впливають на конкурентоспроможність економік країн світу. З цього приводу Хаустова В.Є дослідила дві гіпотези:

1) Процеси злиття та поглинання, які включають участь національних компаній, мають вплив на економічну концентрацію в країні, що може вплинути на рівень конкурентоспроможності.

2) Участь національних компаній у процесах злиття та поглинання може впливати на їх ринкову капіталізацію, що в свою чергу може вплинути на рівень конкурентоспроможності країни [20].

Хаустова провела розрахунки на основі відносного показника обсягів злиття та поглинання та відносного показника концентрації, також для дослідження вона використала кореляційно-регресійне моделювання. У результаті розрахунків було отримано моделі, які характеризують вплив процесів злиття та поглинання компаній на концентрацію економіки. На основі отриманих розрахунків та моделей було визначена поліноміальна залежність між показниками злиття та поглинання компаній та концентрацією економік різних країн.

Отож, за допомогою дослідження були доказані висунуті вище гіпотези. Хаустова зробила висновок, що більш конкурентні країни з більш концентрованою національною економікою, а також ті, що активно беруть участь в процесах злиття та поглинання [20].

Слід зазначити, що процеси злиття та поглинання також можуть мати негативний вплив на міжнародні економічні відносини. Наприклад, якщо ТНК стає дуже великою та контролює значну частину світового ринку, то це може призвести до зменшення конкуренції та збільшення цін на продукцію. Крім того, процеси злиття та поглинання можуть впливати на зайнятість та розвиток економіки в країнах, в яких діють ТНК.

Також важливо відзначити, що процеси злиття та поглинання можуть бути предметом політичного дискурсу та спричиняти незгоду між країнами. Наприклад, якщо ТНК з однієї країни придбає велику компанію в іншій країні, то це може викликати обурення у місцевих націоналістичних груп, які переживають за збереження власної економіки.

Звідси слідує, що угоди злиття та поглинання мають важливе значення в міжнародних економічних відносинах, але потребують уважного аналізу та контролю з боку урядів та регуляторних органів, щоб забезпечити ефективність та справедливість ринку.

Наприклад, у США Федеральна торгова комісія та міністерство юстиції мають право заблокувати угоди, які можуть нашкодити споживачам і економіці. Уряд висуває свої аргументи у суді, використовуючи економічний аналіз для виявлення потенційних негативних наслідків угоди, таких як збільшення цін або зменшення обсягів виробництва. Якщо уряд вважає, що угода може бути шкідливою, він може оскаржити її, але це здебільшого відноситься лише до 3% угод. Якщо угода підлягає державному нагляду, всі сторони повинні надати відповідні дані та опитати конкурентів для зрозуміння динаміки ринку. Застосування державного нагляду за операціями з об'єднання та поглинання компаній є важливим для захисту інтересів споживачів та економіки від монополізації ринку та підвищення цін [35].

Слід зазначити, що транснаціональні корпорації (ТНК) грають важливу роль у міжнародних економічних відносинах. Ці компанії зазвичай мають значну капіталізацію та глобальну присутність, що дозволяє їм впливати на економічні

процеси у багатьох країнах. ТНК здатні залучати значні обсяги інвестицій у розвиток виробництва, що може стимулювати економічний розвиток країн та сприяти зростанню валового внутрішнього продукту та зменшенню безробіття.

ТНК здатні передавати свої технології та знання, що сприяє розвитку науково-технічного прогресу та підвищенню якості виробництва у країні. До того ж залежно від умов діяльності ТНК, вони можуть мати значний вплив на заробітну плату та умови праці в країнах, де вони діють. Для отримання конкурентних переваг по лідируючих позицій більшість ТНК використовують саме злиття та поглинання, тим самим залучаючи більші обсяги інвестицій у країну, що може забезпечити додаткові ресурси для розвитку економіки та конкурентоспроможності.

Як згадувалось вище однією з головних причин, чому злиття та поглинання є важливими в сучасній економіці, є те, що вони дозволяють компаніям досягати економії на масштабах. Злиття або поглинання іншої компанії може призвести до економії коштів і підвищення операційної ефективності, що було б неможливо для компанії окремо. Наприклад, у 2020 році телекомунікаційний гігант США AT&T завершив придбання медіакомпанії Time Warner, яка володіє HBO, Warner Bros та іншими розважальними активами. Угода була спрямована на створення вертикально інтегрованого медіа-гіганта, який міг би краще конкурувати з іншими потоковими сервісами, такими як Netflix і Disney+. Злиття дозволило AT&T використати величезну бібліотеку вмісту Time Warner для створення більш комплексної служби потокового передавання.

Ще одна причина, чому злиття та поглинання є важливими в міжнародній економічній діяльності, полягає в тому, що вони дають компаніям можливість диверсифікувати свій бізнес. Диверсифікація — це стратегія, яка дозволяє компаніям зменшити свої ризики шляхом розширення пропозиції продуктів або послуг на різних ринках. Злиття та поглинання дозволяють компаніям отримати доступ до нових ринків, сегментів клієнтів і каналів збуту, які вони, можливо, не змогли охопити самостійно. Наприклад, у 2019 році французька компанія предметів розкоші LVMH

придбала американський ювелірний бренд Tiffany & Co. за 16,2 млрд.Дол.США. Придбання дозволило LVMH вийти на ринок ювелірних виробів високого класу, на який вона раніше не могла проникнути. Придбавши Tiffany & Co., LVMH змогла диверсифікувати пропозицію своїх продуктів і розширити охоплення ринку.

Злиття та поглинання також відіграють вирішальну роль у консолідації галузей. Консолідація через злиття та поглинання дозволяє більшим компаніям отримати домінуючу позицію на ринку, збільшити цінову владу та зменшити конкуренцію. Наприклад, у 2015 році американський гігант медичного страхування Aetna придбав свого конкурента Humana в угоді на 37 млрд.дол.США. Придбання дозволило Aetna зміцнити свої позиції у висококонкурентній індустрії медичного страхування, створивши компанію зі значною часткою ринку та ціновою владою. Консолідація галузі медичного страхування була тенденцією останніх років, коли кілька великих гравців, такі як UnitedHealth і Cigna, також здійснили значні придбання, щоб отримати частку ринку [36].

Щоб дослідити прямий вплив угод злиття та поглинання на ТНК та роль даних процесів пропонуємо детальніше проаналізувати деякі угоди. Розглянемо одне з найбільших поглинань за 2019 рік у фармацевтичній сфері. Американська компанія Bristol Myers Squibb придбала Celgene за 74 млрд.дол.США. Таким чином компанія позбулася одного зі своїх головних конкурентів на ринку. Також Bristol Myers Squibb отримав дохід за четвертий квартал 2020 року у розмірі 11,1 мільярда доларів, що збільшився на 39%. Збільшення відбулося головним чином в наслідок придбання Celgene, яке було завершено 20 листопада 2019 року [37].

У рамках великої галузевої угоди United Technologies погодилася придбати Rockwell Collins приблизно за 23 мільярди доларів. Це один з найбільших кроків в історії авіації, і породжує аерокосмічного гіганта, який зосереджений на виробництві деталей літальних апаратів, таких як сенсорний дисплей кабіни пілота та реактивні двигуни. United поєднав свій аерокосмічний бізнес з Rockwell Collins, створивши

новий підрозділ під назвою Collins Aerospace Systems. На сьогодні Collins Aerospace є одним з найбільших постачальників у світі аерокосмічної та оборонної продукції [38].

Сфера медіа у 2019 році займала лідируючі позиції у світі за вартістю угод злиття та поглинання. Однією з найдорожчих та цікавих угод була у 2017 році між компанією Walt Disney та 21st Century Fox. Готуючись до запуску Disney +, Дісней вирішив розширити свою бібліотеку фільмів і телебачення, придбавши 21st Century Fox. Після угоди Disney отримали кіностудії 20th Century Fox, кабельні канали, серед яких FX і National Geographic, а також закордонних активів, включно з Star India. Також однією з головних причин даної угоди було розширення Walt Disney, щоб конкурувати з оригінальною бібліотекою контенту Netflix [39].

У 2019 році 51,54% частки міжнародного ринку становить Disney разом з Fox, з яких 8,58% належать ресурсам Fox. Тож The Walt Disney Company зміг отримати конкурентні переваги з даної угоди і боротися з своїми конкурентами. Одним з таких є Comcast, що також хотів придбати 20th Century Fox, у цьому випадку Comcast став загрозою для The Walt Disney Company [40].

Перевагою придбання 20th Century Fox для The Walt Disney Company стало також підвищення прибутку. На рисунку 2.5 можна побачити як змінювся прибуток компанії після злиття. Так з 2017 року, після угоди, прибуток компанії зріс і у 2018 році становив 59,439 млрд.дол.США, а у 2019 – майже 70 млрд.дол.США. COVID-19 все таки вплинув на ТНК, тому вперше за останні 10 років Disney Company зазнала збитків у 2020 році. Але у 2021 компанія змогла подолати кризу та знову стала досить прибутковою. А в 2022 році прибуток компанії став найбільшим з 2015 року і становив майже 83 млрд.дол.США.

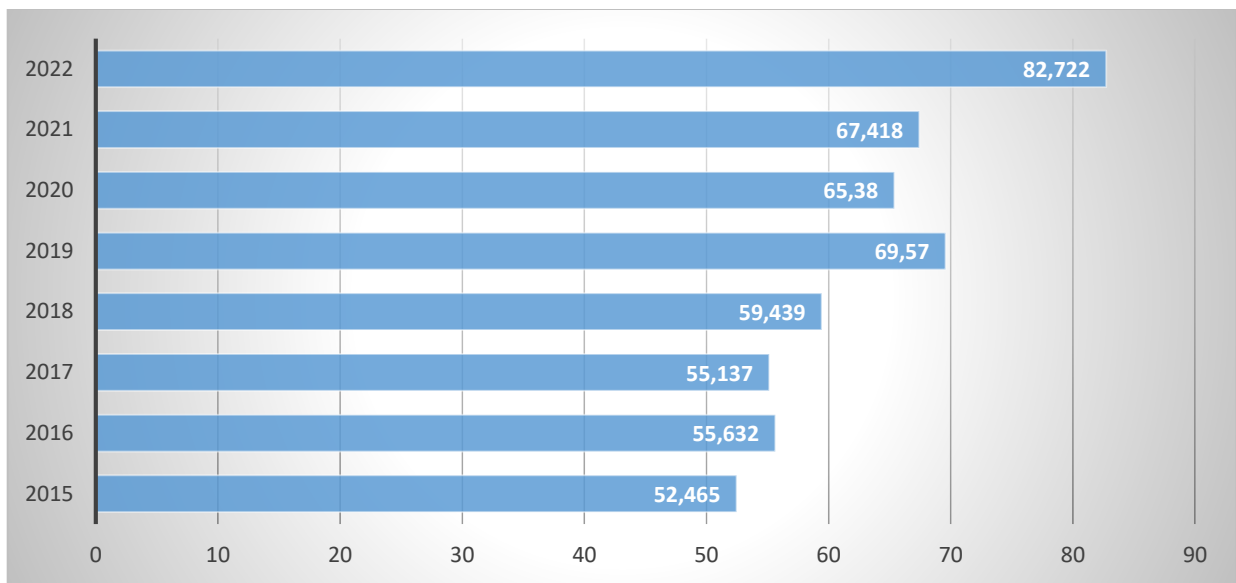

Рисунок 2.5 - Прибуток The Walt Disney Company за 2015–2022 роки (млрд. дол. США)

Джерело: розроблено автором за [40, 41, с.31].

Окрім цих угод The Walt Disney Company у 2014 році придбала Maker Studios, у 2012- Lucasfilm, у 2009 – Marvel. Всі угоди злиття та поглинання були вигідними для Disney і як показує аналіз підвищили конкурентоспроможність компанії. У 2021 році The Walt Disney Company анонсувала запуск нового сервісу стрімінгового відео Disney+ Hotstar у В'єтнамі. Це дозволить компанії забезпечити доступ до свого контенту більшій кількості глядачів у Південно-Східній Азії. Також у 2021 році The Walt Disney Company продовжує працювати над розвитком своїх тематичних парків та атракціонів, включаючи відкриття нових парків у країнах Азії та Близького Сходу.

Таким чином на прикладі деяких угод злиття та поглинання, було доведено їх вплив на фактор конкурентоспроможності компаній та визначена роль в міжнародній економічній діяльності. The Walt Disney Company є яскравим прикладом цього, адже на розвиток компанії загалом вплинули угоди M&A і у майбутньому передбачається довгостроковий успіх стратегій злиття та поглинання у сфері медіа.

2.3. Аналіз сучасних процесів і закономірностей на світовому ринку M&A

Процес злиття та поглинання став невід’ємною частиною в діяльності міжнародного бізнесу. Злиття та поглинання надають компаніям можливість підвищити конкурентні переваги та прибутковість, тому набувають дедалі більшого значення по всьому світу, особливо в умовах інтенсивної глобалізації. За останні кілька років світовий ринок M&A зазнав значних змін і перетворень. Якщо проаналізувати дані з рисунку 2.6, то можна помітити тенденцію зростання кількості та вартості угод злиття та поглинання за 2015-2022 роки. Так, з 2015 року обсяг угод постійно збільшувався до 2018 року, проте показники загальної вартості угод має хвилюподібний характер. У 2015 році сума угод становила майже 5 трлн.дол.США, у 2016 році кількість порівняно з попереднім роком збільшилась, але їх вартість дорівнювала 3 646 млрд.дол.США. 2018 рік видався досить вдалим для світового ринку злиття та поглинання, оскільки за цей період було здійснено 56 382 угоди загальною вартістю- близько 4 трлн.дол.США. На активність процесів злиття та поглинання у 2016-2018 роках вплинула покращення економічної системи в розвинутих країнах, та прогресивна діяльність їх компаній. З появою пандемії у 2019 році кількість угод M&A зменшилася і в 2020 році становила 47307 угоди, загальна їх вартість – 3 268 млрд.дол.США, даний показник є нижчим ніж у 2019 році, під час якого було проведено 53 594 угоди загальною вартістю 3 893 млрд.дол.США. Проаналізувавши кількість угод M&A, укладених із початку вирування пандемії коронавірусу, можна зауважити різке зниження їх кількості та вартості після поширення COVID-19. Проте вже у 2021 році кількість угод налічує майже 58 тисяч, вартістю 5 218 млрд.дол.США. 2022 рік відзначився також активністю на ринку M&A, але геополітичні проблеми та початок повномасштабної війни в Україні також мав

свій плив, тому кількість угод і вартість зменшилась порівняно з 2021 роком. Загальна вартість угод за 2022 рік становила 3 390 млрд.дол.США.

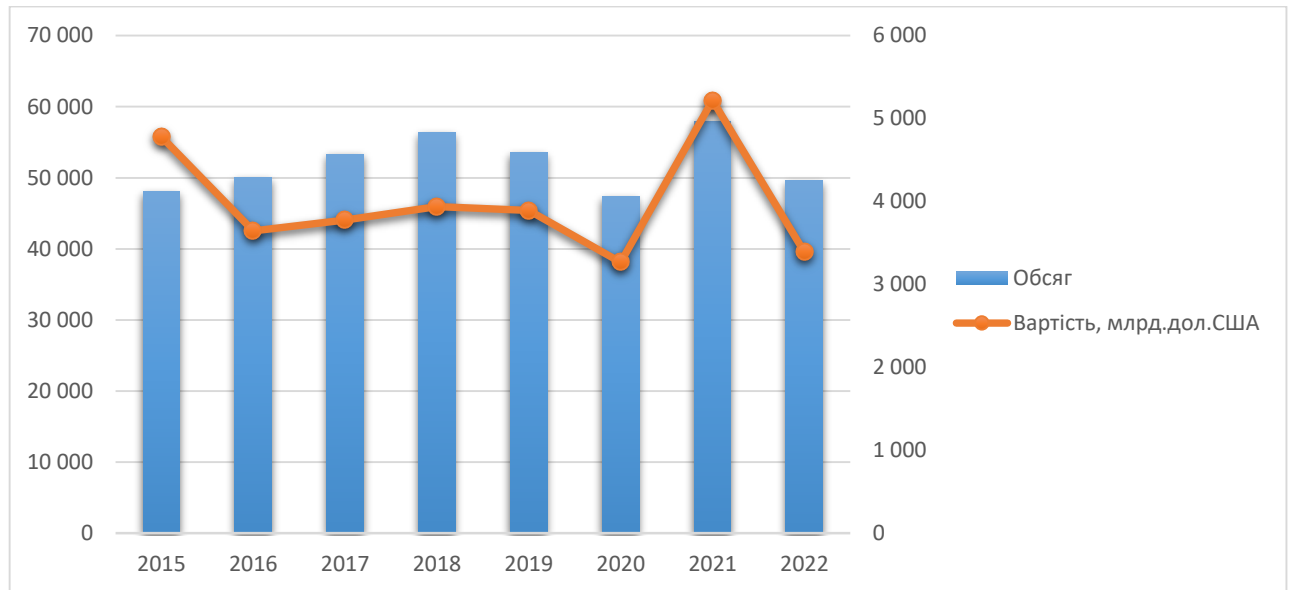

Рисунок 2.6 - Динаміка кількісних та вартісних показників M&A за 2015-2022 рр.

Джерело: розроблено автором за [42].

Злиття та поглинання мають тенденцію сповільнюватися під час невизначеності чи нестабільності ринку, але це може бути саме час, коли оцінка стає більш привабливою та з'являється можливість. Хоча загальні обсяги угод у 2022 році були нижчими за 57 947 угод у 2021 році, вони залишилися на 9% вище рівня до пандемії. На початку 2023 року короткострокові економічні перспективи залишаються затьмареними побоюваннями глобальної рецесії та зростанням процентних ставок, оскільки центральні банки намагаються приборкати рекордну інфляцію в багатьох регіонах. Також на рішення про більшість угод на сьогоднішній день впливає різке падіння оцінок світових фондових ринків у 2022 році, війна в Україні, інші геополітичні напруження, збої в ланцюжках поставок і посилення регулятивного контролю. Парадоксально, але угоди, укладені під час спаду, часто виявляються найуспішнішими. Ці складні умови створюють можливості для покупців досягти

кращих прибутків і навіть значного зростання. Саме зараз, завдяки перезавантаженню оцінок, зменшенню конкуренції та виходу на ринок нових активів, у тому числі через складні ситуації, передбачається, що багатьом компаніям слід прийняти M&A як частину своєї стратегії.

Однією з основних тенденцій на сучасному ринку злиття та поглинання за останні роки залишається велика активність даних процесів на ринку США та Канади, за даними в таблиці 2.3 у 2021 році в регіоні було проведено 22 311 угод. Європа залишає за собою друге місце за кількістю угод злиття та поглинання, у 2020 році на європейському ринку M&A нараховуються 10 657 угод, слід зазначити, що у 2021 році цей показник збільшився в півтора рази. Останнім часом все активніше беруть участь компанії з азіатських країн, у 2021 році на Азіатсько-Тихоокеанський регіон припадає 6 802 угоди.

Менш активними в процесі злиття та поглинання є країни Латинської Америки, Африки і Близького Сходу, особливо на останній регіон припадає найменша кількість угод, що у 2020 році становила 548, хоча слід зазначити, що у 2021 році ситуація покращилась та показник збільшився до 904 угод.

Таблиця 2.3. Кількість угод M&A у різних регіонах за 2020-2021 рр.

Регіон	Кількість угод в 2020 р.	Кількість угод в 2021 р.
Африка і Близький Схід	548	904
Азіатсько-Тихоокеанський регіон	3827	6802
Європа	10657	15576
Латинська Америка і Карибські острова	918	1262
США і Канада	14772	22311

Джерело: розроблено автором за [28, 30]

Досить перспективним стає Азіатсько-Тихоокеанський регіон для процесів злиття та поглинання, все більше компаній хочуть виходити на ринки країн таких як Японія, Китай, Індія.

На рисунку 2.7 можна побачити динаміку вартісних показників угод М&А в даному регіоні. Обсяги та вартість угод знизилися на 23% і 33% відповідно в період з 2021 по 2022 роки, причому найбільше падіння відбулося в Китаї, де обсяги і вартість угод знизилися на 46% і 35% відповідно. Злиття та поглинання в Китаї сповільнилися на внутрішньому ринку у відповідь на виклики країни, пов'язані з пандемією, і послаблення попиту на експорт. Компанії, які прагнуть отримати доступ до азіатських ринків, все частіше шукають інвестиційні можливості за межі Китаю — до Індії, Японії та інших країн Південно-Східної Азії. Індія стала дедалі привабливішим місцем для інвестицій, обігнавши Японію та Південну Корею за вартістю угод і посівши друге місце в регіоні після Китаю [43].

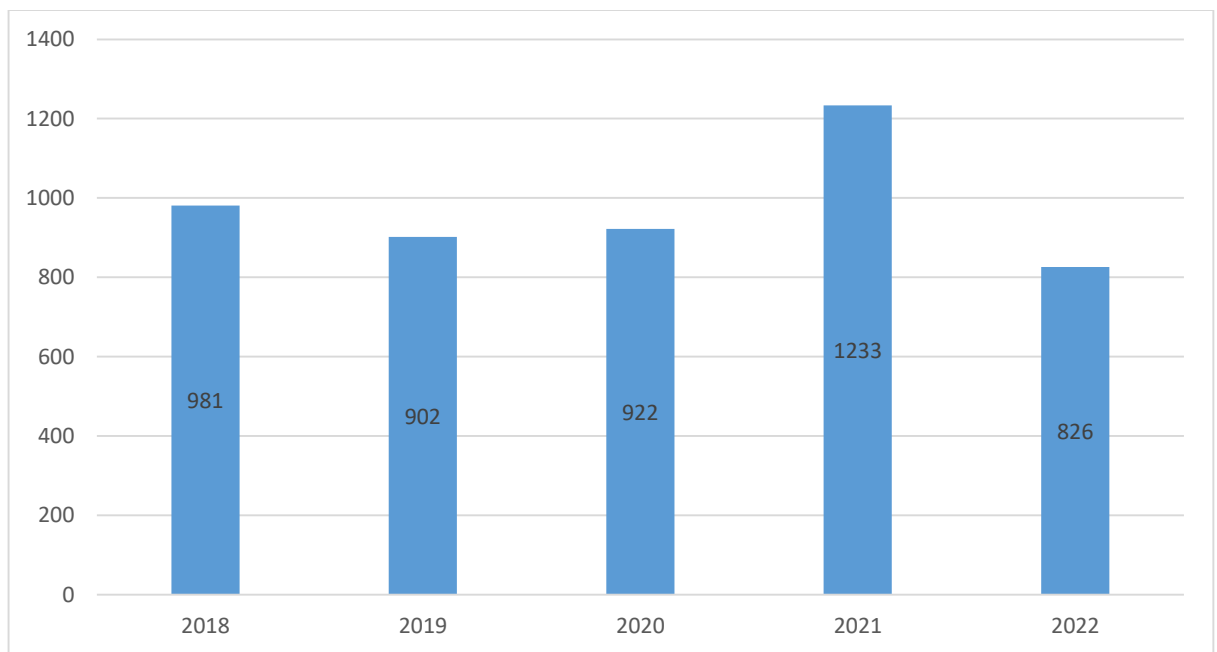

Рисунок 2.7 - Динаміка вартісних показників М&А за 2018-2022 рр. в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (млрд.дол.США).

Джерело: розроблено автором за [43].

Технології, медіа та телекомунікації продовжують займати перші місця серед угод злиття та поглинання, підтверджує це і велика кількість угод, яка припадає на цей сектор. У 2019 році налічують 66 угод у секторі фінансових послуг, цей показник значно більший, ніж у 2020 році. Бізнес-послуги та побутові послуги посіли третє місце. Після падіння іноземних придбань на 10,8% у 2019–2020 роках кількість угод, оголошених у 2021 році, зросла на 45,1%. Транскордонні придбання склали 31,2% усіх придбань, оголошених у 2021 році, що на 2,4 відсоткових пункти більше, ніж у попередньому році. У 2021 році угоди закордонного придбання переважали у галузі ТМТ. Також, здоров'я стає все більш важливою та зростаючою галуззю, тому M&A угоди в цій галузі збільшуються. Дані на рисунку 2.8 показують тенденцію збільшення вартості та кількості угод у сфері інформаційних технологій та телекомунікацій, слід зазначити, що в період пандемії, та під час сьогоденішніх геополітичних конфліктів дана галузь є найбільш витривалою.

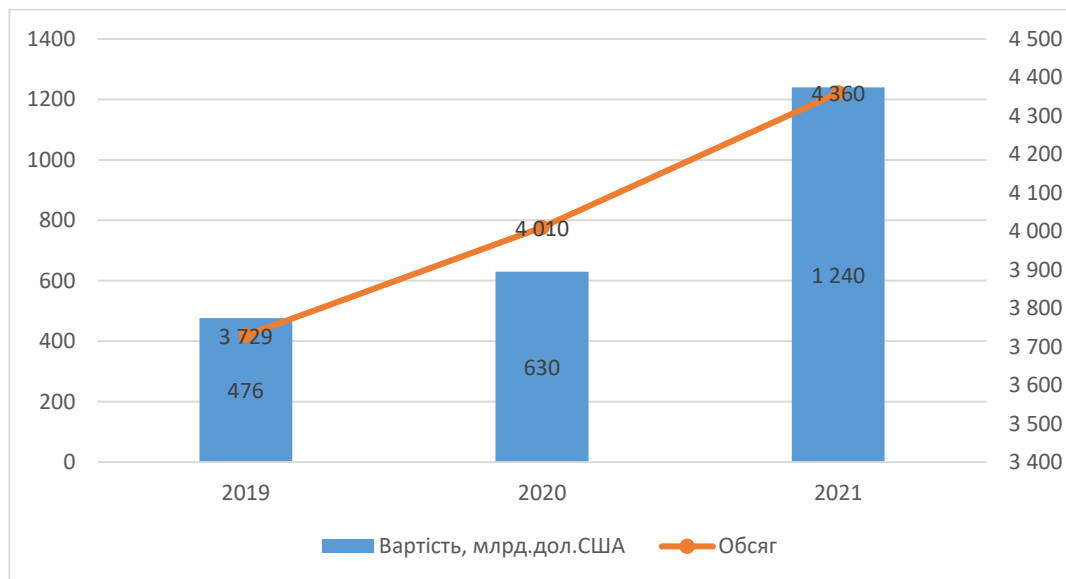

Рисунок 2.8- Вартісні та кількісні показники угод злиття та поглинання в галузі інформаційних технологій та телекомунікації за 2019-2021 рр.

Джерело розроблено автором за [30].

Слід додати, що ознакою світового ринку M&A є збільшення кількості транснаціональних M&A угод. Це означає, що угоди стають більш глобальними і

мають значний вплив на міжнародні ринки. Проте, як можемо бачити на рисунку 2.9 транскордонні M&A пережили помітний спад у 2022 році. Коливання курсу валют, сигнали про рецесію та війна в Україні змусили компанії зупинитися, і вартість глобальних угод у 2022 році була найнижчою за останні п'ять років - 832 млрд.дол.США.

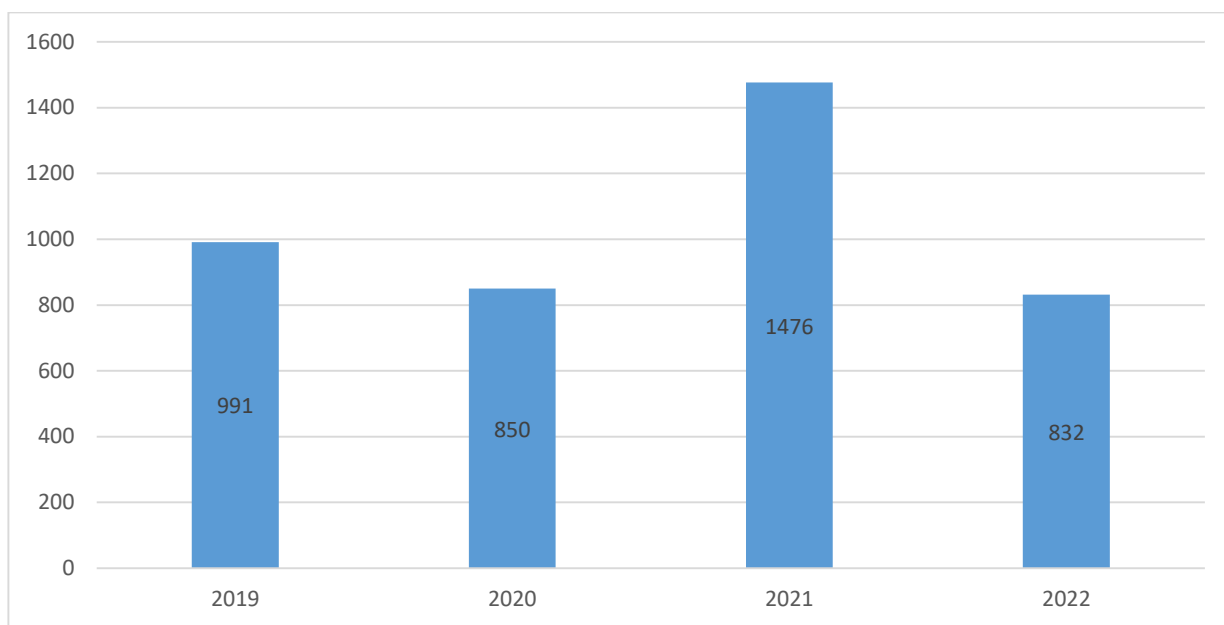

Рисунок 2.9 – Вартість транснаціональних угод M&A за 2019-2021 рр, (млрд.дол.США)

Джерело: [29].

У таблиці 2.4 наведені приклади найдорожчих угод злиття та поглинання, що були здійснені у 2022 році, розглянувши їх можна побачити, що переважна кількість операцій проведена американськими компаніями, серед них також є індійські, італійські та ірландські. Дані угоди стосувалися секторів технології та інформації, охорона здоров'я, промисловість, комунікаційні послуги, фінанси.

Найдорожчою угодою у 2022 році є придбання компанією Microsoft Corporation найбільшого у світі виробника відеоігор Activision Blizzard, Inc. за 69 млрд.дол.США. Після придбання Microsoft додала до свого портфоліо серію всесвітньо відомих франшиз, зокрема Warcraft, Diablo, Call of Duty, Overwatch і Candy

Crush. Важливо, що ця угода також означала, що Microsoft підскочила до третьої за величиною ігрової компанії світу за доходами, тепер лише після Tencent і Sony. Перенісши всі свої улюблені ігри на Game Pass, свою флагманську службу підписки, вона може стати улюбленим місцем для геймерів у всьому світі [44].

Таблиця 2.4. Приклади найдорожчих угод M&A у 2022 році

Компанія, що купує	Країна	Компанія, яку купують	Країна	Сектор угоди	Вартість угоди, млрд.дол.США
Microsoft Corporation	США	Activision Blizzard, Inc.	США	Комунікаційні послуги	69
Broadcom Inc.	США	VMware, Inc.	США	Інформаційні технології	68
HDFC Bank Limited	Індія	Housing Development Finance Corporation Limited	Індія	Фінанси	60
Schematrentatre S.P.A.	Італія	Atlantia SpA	Італія	Промисловість	55
Amgen Inc.	США	Horizon Therapeutics Public Limited Company	Ірландія	Охорона здоров'я	28,1

Джерело: розроблено автором за [29, 44].

Слід зазначити, що процес злиття та поглинання є досить не простим, тому велика увага приділяється регулюванню даних угод. На сучасному ринку у кожній країні є свої особливості та тенденції контролю даних операцій.

Особливий контроль приділяється транснаціональним злиттям та поглинанням, так як важливі галузі приймаючої країни можуть потрапити під вплив іноземних компаній, таким чином з'являється загроза для національних підприємств.

Однак регулюючи операції M&A державні інституції звертають увагу на збільшення позитивного ефекту від даної угоди та мінімізувати ризики і негативні наслідки. Слід зазначити, що у зарубіжній практиці політика регулювання угод M&A зосереджена на контролюванні монополістичної діяльності, а також тісно пов'язана з різними формами політики підтримки конкуренції [13]. Так як американський ринок M&A є лідером серед інших регіонів, то досить цікаво розглянути як регулюється даний процес в США. США мають федеральну систему управління. Відповідно, регулювання діяльності злиття та поглинання підпадає під подвійну юрисдикцію федерального уряду та окремого штату, в якому зареєстрована цільова компанія. Як правило, федеральний уряд регулює продаж та передачу цінних паперів через Комісію з цінних паперів та бірж (SEC), а також контролює питання конкуренції через Антимонопольний відділ Департаменту юстиції (DOJ) та Федеральну торгову комісію (FTC). Деякі галузі, такі як комунальні послуги, страхування, ігри, банківська справа, засоби масової інформації, транспорт та видобуток корисних копалин, є суто регламентованими, і тому вони підпорядковуються галузевим правилам, які регулюють здатність будь-якого покупця, будь то американський чи іноземний, брати участь у об'єднанні бізнесу. Найпоширенішими методами придбання американської публічної компанії є передбачені законом злиття, тендерна пропозиція та біржова пропозиція [45].

Якщо розглянути систему регулювання M&A Канади, то вона дуже схожа на США. Проте є деякі відмінності. Наприклад, канадська система розглядає вигоди від угоди як для споживача так і для виробника, тобто для компанії, проте, приймаючи рішення чи доцільним є угода, віддає перевагу саме першим. Також у Канаді розроблені правила щодо злиття та поглинання у певних секторах. Існує конкретне законодавство, яке застосовується до права власності та контролю суб'єктів господарювання у певних галузях, таких як авіація, банківська справа, телекомунікації та виробництво кіно / ЗМІ [46].

Якщо брати до уваги Великобританію, то всі правила щодо угод злиття та поглинання містяться в Кодексі поглинань Великобританії і виконується Комісією з поглинань Великобританії. Головна мета політики регулювання M&A полягає у забезпеченні справедливості та рівності у відносинах з усіма акціонерами, щодо поглинання. Антимонопольним справам у Великобританії приділяється велика увага, вони підпадають під юрисдикцію Органу з питань конкуренції та ринків. Уряд Великобританії має повноваження втручатися на підставі "суспільних інтересів" в угоди в певних "чутливих" секторах, таких як національна безпека та передові технології, засоби масової інформації (наприклад, пропозиція 21st Century Fox для Sky у 2018 році), фінансові послуги, певні комунальні послуги, а також уряд може втручатися, у період спалаху пандемії COVID-19, в угоди злиття та поглинання певних компаній, які є важливими в контексті надзвичайних ситуацій у галузі охорони здоров'я [47].

У ЄС ринок M&A на початку свого розвитку, характеризувався суворою системою контролю, саме через це він був під загрозою. Ця система заважала появи великих компаній, які змогли б протистояти конкуренції на світовому ринку та створювала бар'єри для транснаціональних злиття та поглинання. Особливо це стосується таких країн як Нідерланди, Німеччина, Австрія, Швеція, Фінляндія, Італія, Данія, Греція. Важливим моментом на шляху до успішного регулювання злиття та поглинання в ЄС було ухвалення директиви ЄС про транскордонні злиття у межах єдиного ринку, що представляють однакові транснаціональні правила для всіх країн. Дана директива демонструє укладання угод злиття та поглинання згідно із законами країни, в якій відбувається процес. Країни—учасники ЄС повинні мати компетентний орган, який контролюватиме дотримання законів під час злиття відповідно до національного законодавства країни, щоб переконатися в правильному здійсненні трансакції. Однією з причин меншого поширення злиття і поглинання в ЄС, ніж в США є те, що більшість країн не мають чітких правил щодо M&A, тому намагаються «обходити» закон, проте це вимагає більше витрат. У 2004 році став чинний Статут

про Європейську компанію, що передбачає регулювання злиття та поглинання із забезпеченням успіху угод. [48].

У Японії існує Закон про компанії, що регулює купівлю акцій, злиття, біржі акцій, поділ компаній. Закон про фінансові інструменти та біржі ("FIEL") регулює тендерні пропозиції та певні вимоги щодо розкриття інформації. Злиття та поглинання, розподіл компаній та розподіл підприємств, які суттєво стримуватимуть конкуренцію на певному ринку, заборонені Антимонопольним законом Японії. Також у Японії існують певні правила щодо конкретних секторів. Наприклад, якщо банківська компанія, страхова компанія має намір стати учасником злиття або поглинання, вона повинна отримати схвалення прем'єр-міністра [49].

Цікавою особливістю більшості країн світу є наявність медіаторів, це фахівці, які допомагають вирішити конфлікт при здійсненні операцій злиття та поглинання, на будь-якому етапі проведення. Також медіатори можуть, передбачати конфлікт в M&A, який може назрівати та запропонувати шляхи його вирішення.

Важливим фактором на ринку M&A є прозорість та відкрита інформація про даний процес, що передбачає наприклад оголошення цілей угоди. Це допоможе чітко зрозуміти мету та бажаний результат, який хочуть отримати в результаті злиття та поглинання [13].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Отже, дослідження показало, що під впливом різних зовнішніх та внутрішніх факторів галузевий розподіл на світовому ринку злиття та поглинання змінювався. Залежно від ситуації на ринку у різний час інвесторів приваблювали різні сфери, наприклад, у період пандемії виникла потреба у дослідженні та розробок нових вакцин та розробок в сфері охорони здоров'я, що сприяло розвитку фармацевтичної галузі та збільшення кількості угод в ній. ІТ-сектор виділяється стабільною активністю угод злиття та поглинання, оскільки технології в наш час є важливим елементом для розвитку економіки. Розважальний сектор, роздрібна торгівля та фінансові послуги постійно набирають популярності серед іноземних інвесторів.

Злиття та поглинання відіграють важливу роль в міжнародних економічних відносинах, оскільки сприяють розвитку потужності ТНК. Основними напрямками посилення конкурентних переваг ТНК на основі злиття та поглинання є збільшення масштабів діяльності компанії, розширити діапазон товарів та послуг, адже широкомасштабність забезпечує більшу кількість споживачів і попиту на продукцію; отримання додаткових ресурсів; збільшення доходів компанії та зростання її ринкової вартості. Успішність ТНК на міжнародній арені впливає і на добробут країни. Окрім цього, такі угоди впливають на конкурентоспроможність економік країн світу.

Аналізуючи світові тенденції на ринку злиття та поглинання, можна зробити висновок, що загальний тренд зростання кількості та обсягів М&А угод за останні роки свідчить про активізацію бізнес-процесів та конкуренцію на ринках. Збільшення кількості транснаціональних М&А угод та зростання ролі азійських компаній відображають процес глобалізації та зростання ролі країн Азії на світовій арені. Хоча з початком війни кількість угод злиття та поглинання зменшилась, проте сектор інформаційних технологій та охорона здоров'я залишаються привабливими для

інвестицій. Слід зазначити, що у кожної країни є свої особливості правового регулювання угод злиття та поглинання, тому для успішного завершення операції потрібно звернути увагу на законодавство. Також однією з характеристик сучасного ринку M&A є участь приватного капіталу, що свідчить про зростання ролі інвестиційних фондів у світовій економіці.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ В УКРАЇНІ

3.1 Сучасний ринок M&A в Україні як основний індикатор інвестиційних процесів

Сучасний ринок M&A в Україні можна розглядати як один із індикаторів інвестиційних процесів в країні. Ринок M&A в Україні до початку повномасштабної війни зростав протягом останніх років, що свідчить про збільшення інтересу іноземних інвесторів до економіки України.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки відбувається активна інтеграція, що супроводжується зростанням кількості великих компаній та масштабів виробництва. Процеси злиття та поглинання є інструментом для успіху найбільших корпорацій, допомагаючи здобувати конкурентні переваги та нові ринки.

Угоди злиття та поглинання можуть допомогти підприємствам стати більш конкурентоспроможними на ринку, що може привести до збільшення їхньої привабливості для інвесторів та збільшити обсяги ПІІ в Україну. Також дані операції допомагають залучати нові технології та знання, що може підвищити конкурентоспроможність і також привернути увагу інвесторів до країни.

Якщо дослідити надходження ПІІ в Україну за останні роки, то можемо на рисунку 3.1 побачити, що з 2016 до 2019 року країна приваблювала інвесторів та мала значне надходження коштів. У 2019 році, незважаючи на невизначеність перед президентськими та парламентськими виборами, економічне зростання було підтримано за допомогою монетарної політики, успішних випусків державних та

корпоративних облігацій та подальших реформ. Новий уряд продовжував сприяти діловому середовищу та підтримці майбутніх інвесторів. Так рівень ПІІ за цей рік становив 5860 млн.дол.США. Під впливом пандемії та інших економічних та політичних факторів у 2020 році був відтік інвестицій. 2021 рік був рекордним для України по надходженню прямих іноземних інвестицій, сума за даний період становила 6687 млн.дол.США. У 2022 році через вторгнення РФ в Україну, інвестиційний клімат нашої країни погіршився, особливо через пошкодження важливої інфраструктури, металургійних заводів, та загрози авіаційних ударів інвестори побоюються вкладувати свої кошти.

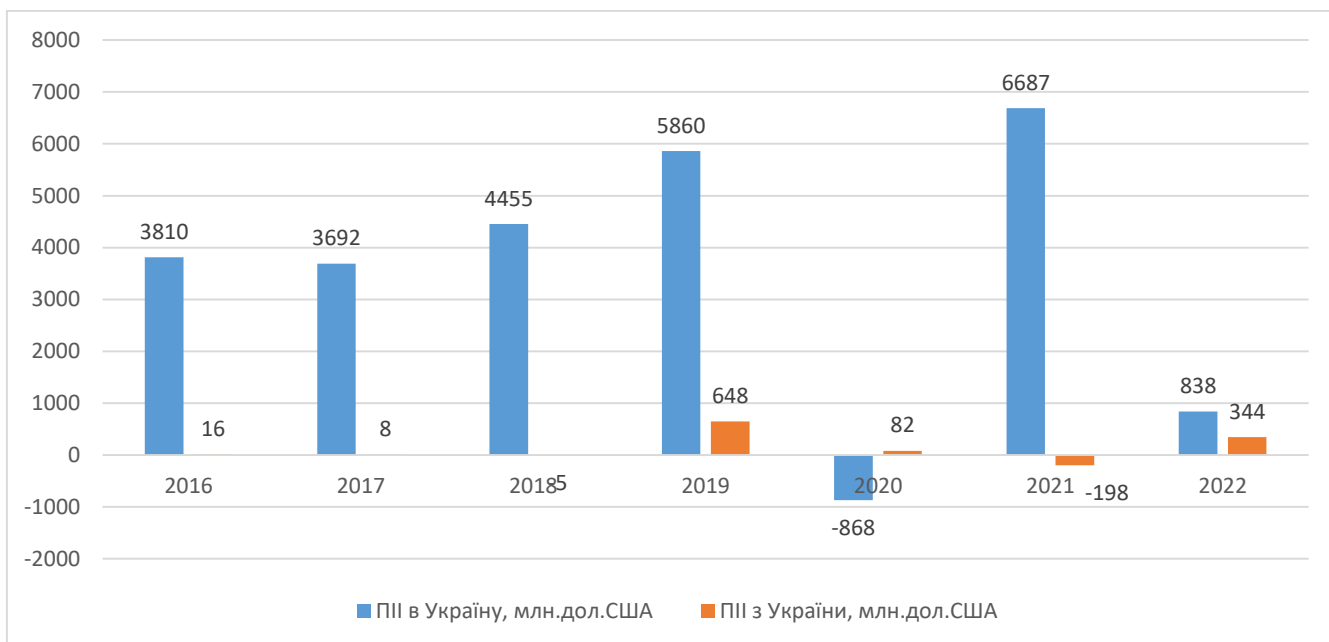

Рисунок 3.1- Надходження ПІІ в та з України за 2016-2022 рр.

Джерело: розроблено автором за [50].

Війна в Україні вплинула на всі ринки, включаючи M&A. З 2015 року вартість і кількість угод M&A знизилася, стрімке зростання спостерігалось у 2019 році. Хоча кількість угод у 2019 році знизилася порівняно з 2018 роком з 85 до 80 угод, зате їх вартість у 2019 році зросла на 12% і становила 1686 млн.дол.США, як можемо бачити на рисунку 3.2, це найбільший показник вартості угод злиття та поглинання в Україні з 2015-2020 рік. Протягом 2020 року було здійснено 69 транзакцій, що на 15% менше

у порівнянні з 2019. Вартість угод також зменшилася до 925 млн.дол.США, причиною є низький рівень відкритої інформації про транзакції.

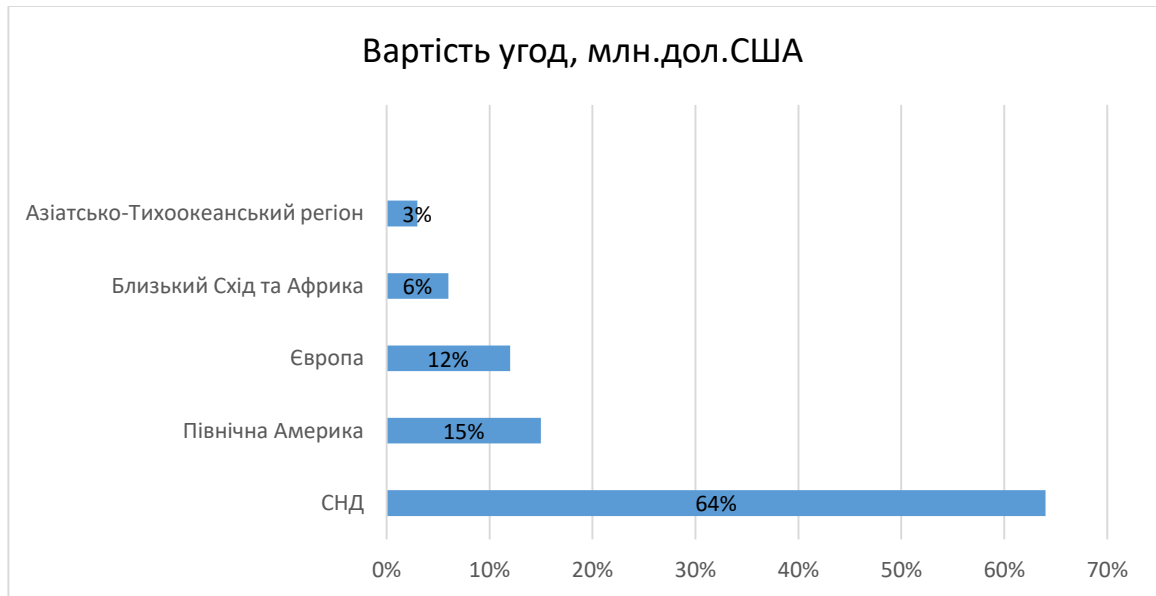

Рисунок 3.2- Вартість угод M&A в Україні за 2015-2020 рр.

Джерело: розроблено автором за [31].

З 2017 по 2022 рік найбільша кількість закритих угод злиття та поглинання відбулась у 2021 році і нараховує 205. Крім того, 2021 рік був дуже плідним для українських компаній на міжнародному рівні. Після придбання Baillie Gifford, General Catalyst, BlackRock компанії Grammarly за 200 млн.дол.США, компанія стала таким чином першим українським decacorn. Разом із двома іншими українськими компаніями, Firefly та People.ai, вони склали 58% від загального обсягу річного фінансування. Інша українська компанія GitLab відкрила IPO на Nasdaq у 2021 році та залучила понад 800 мільйонів доларів США [51].

Під впливом пандемії помітний спад кількісного показника спостерігається у 2020 році і нараховує 124 угоди. У 2022 році більшість угод були закриті до 24 лютого, загалом проведено 106 операцій зі злиття та поглинання.

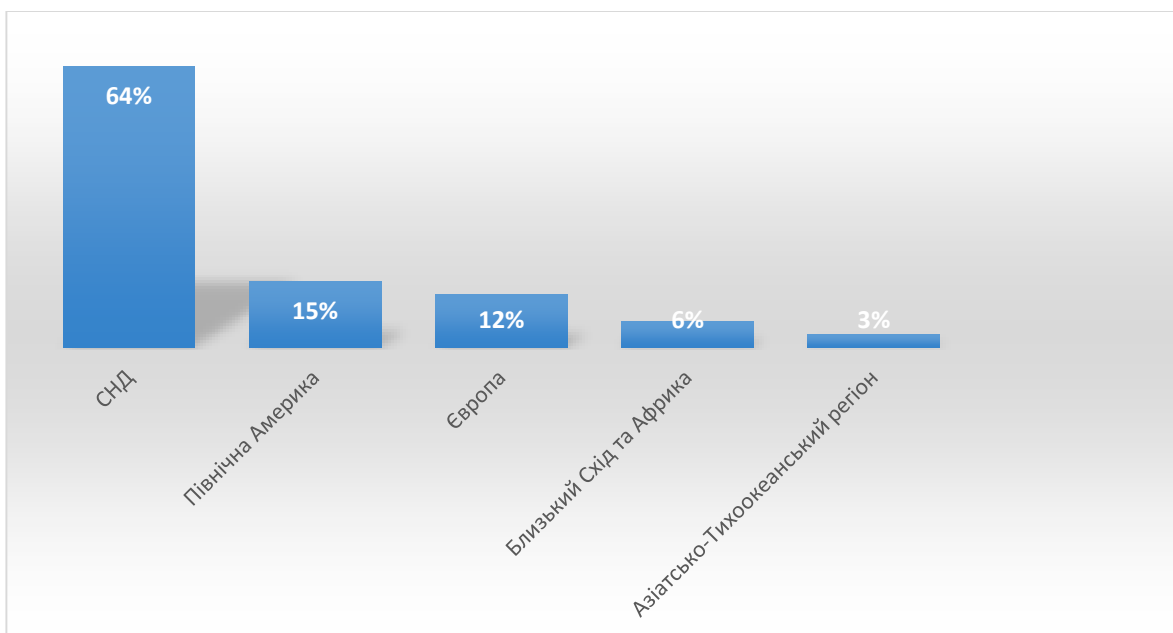

Рисунок 3.3- Кількість закритих угод М&А в Україні за 2017-2022 рр.

Джерело: [32].

У 2019 році Європа заключила найдорожчі угоди М&А в Україні. Більшість інвестицій Європи належать секторам сільськогосподарство і транспорт та інфраструктура. 32% від загальної вартості угод належить країнам Близького Сходу та Африки. Інвестиції країн СНД та Північна Америка становили разом 34 %. Північна Америка загалом інвестувала в українські ІТ-стартапи. У 2020 році найбільше інвестували країни СНД, їх загальна вартість угод становить 64%, це майже втричі більше у порівнянні з попереднім роком. Інвестиції Північної Америки, Європи, Близького Сходу та Африки разом становить 33%. У 2020 році до українського ринку М&А долучився Азіатсько-Тихоокеанський регіон. Хоча вартість їх угод становить лише 3 %.

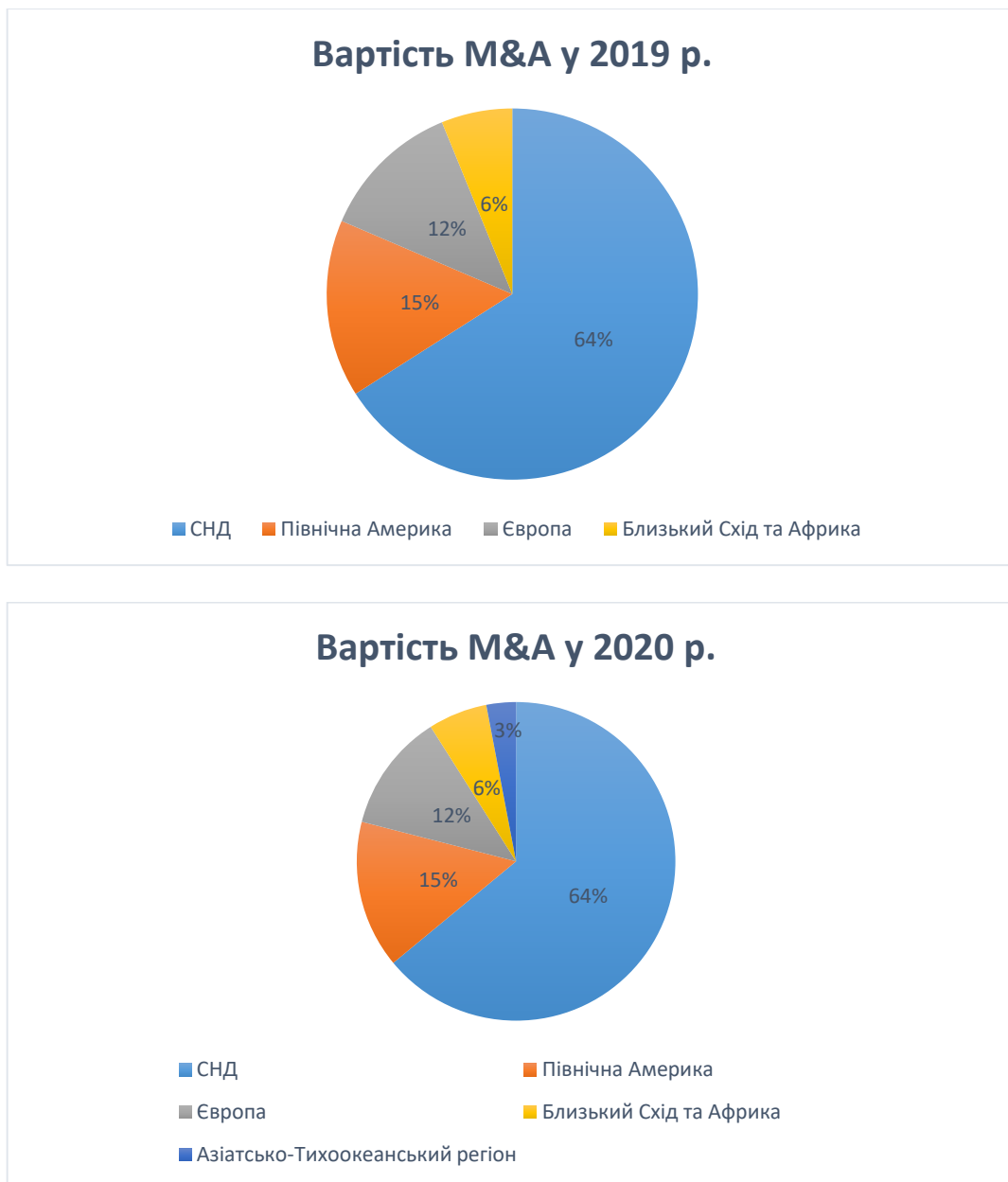

Рисунок 3.4- Вартість M&A угод за участю іноземних інвесторів за регіонами (млн дол. США), 2019 проти 2020

Джерело: розроблено автором за [28].

Слід зазначити також, що у 2022 році було помітно більше виходів інвесторів з українських компаній з галузі інформаційних технологій порівняно з попередніми роками. Проте саме цей сектор виявився найбільш стійким навіть під час повномасштабної війни. За даними IT Ukraine Association, у 2022 році відбулося 7,34 млрд.дол.США валютних надходжень в українську економіку через IT-індустрію, що

підтверджують дані Національного банку України. Експорт збільшився на 400 млн.дол.США.

У 2022 році в Україна були здійснені наступні угоди:

1) Американська компанія UiPath Ventures придбала український стартап AirSlate за 51,5 млн.дол.США, завдяки цьому AirSlate отримала звання єдинорога. UiPath як і AirSlate спеціалізується на створенні роботизованого програмного забезпечення для автоматизації бізнес-процесів. Обидві компанії пропонують хмарну систему, яка дозволяє працювати з PDF-документами, а також виконувати електронний підпис, узгодження контрактів, заповнення веб-форм та автоматизацію бізнес-процесів [52].

2) У лютому Harman International Industries, Inc., що є дочірньою компанією Samsung Electronics Co в США придбала стартап Apostera. Сума угоди складала 50 млн.дол.США. Зараз Apostera створює технології доповненої реальності для автомобілів та розширює асортимент Harman [52].

3) Blueprint Equity, Santa Barbara Venture Partners, Blu Venture Investors придбала за 16 млн.дол.США Spin Technology. Spin Technology, колишня Spinbackup, розробляє продукт, який виступає в ролі антивірусу для сторонніх SaaS-сервісів, що використовуються клієнтами. Цей продукт сканує платформи, включаючи Google Workspace, Microsoft Office 365 та Salesforce, щоб виявляти підозрілу активність та кіберзагрози під час їх роботи і створює резервні копії даних [52].

4) Також у лютому A.G.R. Group, засновник якого є Місак Хідірян, придбав ТОВ "Агро-Торгова Фірма "Агро-Діло" за 10 млн.дол.США. Дана угода спричинила збільшення площі загального земельного банку на 12 600 га [53].

5) У січні Fintech Farm залучила 7,5 млн.дол.США, головним інвестором угоди були Flyer One Ventures і Solid, також брали участь в угоді- AVentures Capital, TA Ventures, u.ventures і Jiji. Дмитро Дубілет, співзасновник британської Fintech Farm, був одним із засновників українського необанку Monobank, який зараз налічує

близько 4,5 мільйонів користувачів. Тепер Fintech Farm збирається використати зібрані гроші для запуску подібного продукту для ринку Нігерії. Його назва Fibo [54].

3.2 Проблеми та перспективи процесів злиття та поглинання на вітчизняному ринку

Вітчизняний ринок злиття та поглинання з кожним роком розвивається та залучає інвестиції з усього світу. Проте процес укладання даних угод є досить важким, тому для його підготовки приділяється багато часу. Сьогодні компанії використовують злиття та поглинання з різних причин, наприклад, угоди про розширення, коли одна із залучених компаній прагне розширитися на нові ринки або отримати доступ до нового сегменту ринку. Також є угоди злиття та поглинання, що орієнтовані на максимізацію економічного потенціалу. Іноді двоє гравців з однієї галузі, об'єднують зусилля, аби вижити в умовах жорсткої конкуренції.

До основних переваг операцій злиття та поглинання можна віднести наступні:

1) Менші витрати на оплату праці. Об'єднавшись і звільнивши сторонній персонал, компанія може зменшити загальні витрати на оплату праці, зберігаючи сильнішу та ефективнішу робочу силу. Ті, хто бере участь у злиттях і поглинаннях, можуть переглядати ефективність роботи осіб на подібних посадах і вибирати найкращих спеціалістів для кожної позиції в новій компанії.

2) Збільшення частки ринку. Коли об'єднуються дві компанії, які працюють в одній галузі або надають подібні товари чи послуги, новостворена компанія може отримати більшу частку ринку, залучаючи ресурси, які обидві вносять у бізнес. Це може допомогти компаніям пропонувати більше продуктів споживачам. Це також може допомогти бренду отримати визнання щодо типу продукту.

3) Розширені можливості розподілу. Злиття або поглинання може розширити компанію географічно, що підвищить її здатність розповсюджувати товари чи послуги

в широкому масштабі. Це може дозволити компанії охопити більш широкий ринок споживачів.

4) Більше фінансових ресурсів. Усі компанії, які беруть участь у злитті чи поглинанні, об'єднують свої фінансові ресурси, збільшуючи загальну фінансову спроможність нової компанії [55].

Проте, інколи злиття та поглинання можуть мати певні недоліки, наприклад:

1) Збільшення витрат. Злиття двох компаній є законною бізнес-операцією, яка часто вимагає залучення юристів, які спеціалізуються на такому типі угод, а також фінансових спеціалістів, які можуть допомогти з активами та іншими фінансовими деталями. Судові витрати, пов'язані зі злиттям і придбанням, можуть бути високими.

2) Неефективність масштабу. Іноді злиття та поглинання можуть призвести до втрати ефекту масштабу. Наприклад, це може статися, якщо власнику нової більшої компанії бракує контролю, необхідного для керування нею.

3) Вищі ціни. Велика частка ринку – це добре для бізнесу, але це може бути погано для споживачів. Коли компанія має меншу конкуренцію та більшу частку ринку, споживачі, як правило, платять більше за продукти чи послуги.

4) Втрачені можливості. Я вважаю, що слід також підкреслити, що процес злиття та поглинання є енергозатратний і вимагає часу. Енергія, час і кошти, які витрачаються на процес злиття або поглинання, можуть означати, що залучені підприємства відмовляться від інших потенційних можливостей [55].

Якщо проаналізувати український ринок M&A, то можна зіткнутися з певними проблемами. Так, українські компанії часто мають проблеми з кваліфікацією своїх кадрів, що може призвести до неефективного використання ресурсів та, відповідно, до неефективного використання процедур злиття та поглинання. Також слід підкреслити, що український ринок відрізняється високою економічною

нестабільністю та непередбачуваністю, що може знизити інтерес інвесторів до процесів злиття та поглинання на ринку.

Великою проблемою для угод злиття та поглинання у нашій країні є корупція та недостатня прозорість. Корупція може призвести до зловживань в процедурах злиття та поглинання, а також до зниження довіри до ринку загалом. Недостатня прозорість в процедурах злиття та поглинання, а також відсутність відповідного регулювання можуть призвести до необґрунтованого використання державних ресурсів та прихованої інформації про угоди. Звідси випливає наступна проблема щодо правового регулювання, оскільки український законодавчий процес щодо процедур злиття та поглинання є недостатньо розвиненим та недостатньо прозорим. Це може привести до неправомірних дій з боку сторін, що відбивається на загальному стані вітчизняного ринку.

Загалом за регулювання злиття та поглинання в Україні відповідають Верховна Рада України, Державна фіскальна служба, Антимонопольний комітет, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Антимонопольний комітет України (АМК) є основним органом державної влади, якому доручено забезпечувати захист конкуренції. Зокрема, він має повноваження переглядати операції та надавати або відмовляти в дозволі на злиття. Якщо АМКУ відмовляється затвердити злиття чи поглинання, Кабінет Міністрів України може скасувати це рішення з міркувань суспільних інтересів. Є специфічна галузь, де можуть працювати лише українські державні підприємства. Сюди, серед іншого, належать залізниці, служби безпеки, судово-медична діяльність. Придбання або збільшення значної частки акцій в українському банку (10% або більше акціонерного капіталу або прав голосу), а також будь-який процес реорганізації, включаючи злиття, потребує погодження з боку Національний банк України (НБУ). НБУ також затверджує плани реорганізації бізнесу [56].

На сьогоднішній день головною проблемою на вітчизняному ринку є зменшення кількості угод через війну, оскільки знищено багато інфраструктури, більшість компанії зупинили свою діяльність, а деякі галузі економіки функціонують не повноцінно.

Дослідивши основні проблеми на ринку злиття та поглинання в Україні можна запропонувати дії для боротьби з ними. На мою думку, потрібно поліпшити законодавчу базу для регулювання таких угод для більшого контролю за ними та захисту конкуренції, що сприяють розвитку бізнесу. Також доцільно буде провести необхідно реформи в різних секторах економіки, що дозволять забезпечити розвиток конкуренції та зменшити монопольний вплив деяких компаній. Необхідно забезпечити розвиток інститутів, що сприятимуть розвитку бізнесу та зменшенню корупції. Слід звернути увагу і на інвестиційний клімат держави та можливо спростити процедуру реєстрації бізнесу в Україні для заохочення інвесторів.

Хоча проблеми на вітчизняному ринку є, але мають місце і перспективні напрямки для розвитку ринку злиття та поглинання. Так, наприклад, через угоди злиття та поглинання Україна має перспективи для залучення іноземних інвестицій та розвитку міжнародних зв'язків. Це може позитивно вплинути на розвиток та конкурентоспроможність української економіки. Також, злиття та поглинання можуть сприяти розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Це може підвищити зайнятість та вирішення соціально-економічних проблем. Злиття та поглинання можуть сприяти зменшенню монопольного впливу на ринку та підвищенню конкуренції, що дозволить споживачам отримувати більш якісні товари та послуги за доступніші ціни. Сфера фінансів та охорона здоров'я набирає все більшої цікавості в інвесторів, у важкі часи для України угоди злиття та поглинання в цих галузях допоможуть збільшити інвестиції та покращити діяльність фармацевтичних компаній на основі міжнародної співпраці. Злиття та поглинання можуть сприяти розвитку інноваційних компаній та індустрій, що в свою чергу може допомогти вирішенню

ряду проблем, зокрема в енергетиці, медицині, науці та інших. Слід зазначити, що з початком повномасштабної війни галузь ІТ єдина в Україні зазнала найменшого впливу та допомагає підтримувати економіку. Тому в подальшому очікується, що операції злиття та поглинання в цьому секторі збільшуватимуться. Також, злиття та поглинання на вітчизняному ринку можуть розвиватися в досить сучасній сфері як фінтех, оскільки фінтех та криптовалютні стартапи в Україні продемонстрували значне зростання протягом останніх кількох років. Це було зумовлено макроекономічними факторами та різними державними стимулами для постачальників цифрових та інноваційних продуктів. Нещодавно прийнятий закон про віртуальні активи є ще одним чудовим кроком, зробленим урядом у його зусиллях пролити світло на тіньову криптоекономіку та скористатися всіма перевагами фінтех і криптовалютних технологій. Закон встановлює правові рамки для транзакцій у криптовалютах і, у більш загальному плані, регулює всі типи віртуальних активів. Фінтех-платформи та послуги нещодавно ще глибше проникли в українську економіку та ринок, після того, як центральний банк посилив контроль над капіталом та валютою у відповідь на вторгнення Росії в Україну [51].

Війна в Україні показала, що оборонно-промисловий комплекс дуже важливий для національної безпеки та економіки держави, тому розвивати цю галузь є перспективним. Українські оборонні компанії можуть використати процес злиття та поглинання з міжнародними компаніями, щоб використати сумісні потужності для створення танків, літаків, дронів та іншої інноваційної зброї для захисту держави. Так в міжнародній практиці прикладом об'єднання оборонної промисловості є створення гіганта ОПК у Великій Британії BAE Systems. Таким чином, за прикладом міжнародних виробників ОВТ українські компанії, такі як «Укроборонпром», або приватний бізнес може використати злиття та поглинання з міжнародними компаніями трансформуючись у транснаціональну структуру.

Особисто я звернула б увагу також на перспективи розвитку процесів злиття та поглинання в українській кіноіндустрії. Оскільки ця сфера знаходиться в стані активного розвитку, і злиття та поглинання можуть стати важливим інструментом для зміцнення та розвитку кіноіндустрії в Україні. Під час війни український кіноматограф поширив свої ряди новими фільмами, у яких зображена історія наших бійців та деталі воєнних дій, дані роботи набирають популярності у всьому світі. Тому я вважаю, що злиття та поглинання в кіноіндустрії можуть стимулювати збільшення інвестицій в українські кінокомпанії, що дозволить їм збільшити обсяги виробництва та поліпшити якість продукції. Злиття та поглинання можуть сприяти розвитку нових технологій в кіноіндустрії, таких як віртуальна реальність, інтерактивність та інші, що зможуть підвищити рівень емоційної залученості глядачів.

3.3 Вплив війни на міжнародний та вітчизняний ринок злиття та поглинання

24 лютого РФ оголосила повномасштабну війну проти України, у глобальному світі така ситуація вплинула на економіки різних країн світу. Якщо аналізувати наслідки війни на міжнародному ринку злиття та поглинання, то можна побачити, що кількість угод знизилась порівняно з показниками довоєнного періоду.

Загальні обсяги угод впали, що спонукало аналогічне падіння транскордонних транзакцій на 29%, оскільки геополітична напруга змусила великі міжнародні компанії взяти паузу та відкласти пошук крупних стратегічних злиттів. Війна спричинила збільшення вартості енергії, підвищила інфляцію, що є важливими факторами, які сьогодні впливають як на корпоративних, так і на приватних інвестиційних клієнтів.

Якщо розглянути угоди злиття та поглинання окремо по регіонах, то з початку війни на Північну Америку припадає більше половини угод, хоча обсяги впали на 28%, тоді як діяльність у Азіатсько-Тихоокеанському регіоні впала на 33% до 184,2 млрд.дол.США, європейські обсяги впали на 25% до 227,67 млрд.дол.США [57].

Слід зазначити, що на міжнародному ринку M&A кількість угод вартістю понад 10 млрд.дол.США зросла в повоєнний час, це свідчить, що незважаючи на потрясіння на ринку, компанії не ухиляються від крупних угод.

Війна по-різному вплинула і на різні галузі міжнародних злиття та поглинання. Укладання угод у технологічному секторі продовжувало лідирувати, хоча загальні обсяги були нижчими порівняно з минулим роком.

Нерухомість була одним із небагатьох секторів, де кількість угод суттєво підскочила: обсяги зросли на 47%, оскільки співробітники в усьому світі повернулися до роботи з офісів, що зробило комерційну нерухомість більш привабливою для покупців, також слід додати, що багато біженців з України знаходяться в різних країнах світу, і також вплинули на сектор нерухомості.

Діяльність у сфері охорони здоров'я, на яку зазвичай припадає велика частка угод, впала більш ніж наполовину, оскільки великі фармацевтичні компанії прийняли більш обережний стратегічний підхід через мінливість ринку, спричинену геополітичною напругою.

Через вплив російсько-українського конфлікту на Близькому Сході спостерігалось значне зростання активності злиттів і поглинань у будь-якому підсекторі, пов'язаному з енергетикою. В Африку надходить багато вхідних інвестицій, насамперед із Великобританії, США та Близького Сходу. Це поєднання приватних капіталовкладень і стратегій, спрямованих на торгівлю в регіоні, зокрема навколо енергетики та інфраструктури, фінансових послуг і обробки платежів, а також телекомунікацій. Очікується, що тенденції як на Близькому Сході, так і в Африці зберуться протягом 2023 року.

Злиття та поглинання в Європі зберегли свій темп у 2022 році з невеликим зменшенням показників у 4 кварталі 2022 року. Падіння не було таким різким, як можна було б очікувати, враховуючи поточні макроекономічні умови, однак час виконання угод збільшився. Угоди в енергетичній сфері південних частинах Європи, зростають, тоді як у північних частинах спостерігається зменшення кількості операцій в технологічній сфері та мегаугодах [58].

Через воєнні дії на території України вітчизняний ринок M&A на початку війни зупинився, через ризик та загрозу інвестори боялись інвестувати кошти в український бізнес, враховуючи, що більшість галузей частково або повністю перестали функціонувати, а велика кількість об'єктів інфраструктури була зруйнована

або пошкоджена. Багато людей виїхало закордон, що означало відтік робочої сили, все це сприяло негативному інвестиційному клімату. Попри це, з часом деякі сектори відновили своє функціонування і мали місце угоди злиття та поглинання. Так, хорошу динаміку показує ІТ-сектор під час війни. Звісно через воєнні дії більшість компаній змушені були перевести своїх співробітників у безпечніші регіони. Міста з високою концентрацією ІТ-бізнесу – наприклад, Київ і Харків – потрапили в першу хвилю переміщення, тоді як Одеса та Дніпро приєдналися до другої хвилі руху. Як наслідок, у березні та квітні 2022 року спостерігалось суттєве уповільнення активності. Однак із травня 2022 року ІТ-індустрія почала повертатися до довоєнного рівня стійкості завдяки відносній незалежності працівників щодо робочого місця. Багато ІТ-компаній повідомили про випадки втрати співробітників через мобілізацію, що триває в Україні [51].

Незважаючи на уповільнення розвитку окремих сфер ІТ, війна прискорила розвиток військової сфери. Дійсно, багато програмістів спрямували свої зусилля на розвиток оборонних і соціальних проєктів. Наприклад, стартапи, які перед війною розробляли програмне забезпечення для управління безпілотниками для мирних цілей, таких як аерація полів або доставка товарів, перейшли на використання дронів у військових цілях. Такий же підхід використовували багато ІТ-компаній, яким вдалося адаптувати свої технології до поточних потреб країни. Такий перехід діяльності компаній може привернути увагу інвесторів не тільки в сферу технологій, а також на оборонно-промисловий комплекс.

Під час війни український ринок злиття та поглинання слідував міжнародній тенденції, перейнявши практику пропонування спеціальних бонусів ключовим співробітникам, щоб захистити клієнта від ризику втрати найважливіших розробників після укладення угоди.

Хоч агросектор постраждав під впливом війни, проте угоди злиття та поглинання мають місце в цій галузі, оскільки компанії, які знаходяться на безпечних територіях України виконують свої функції та забезпечують продовольством.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Отже, за останні роки М&А в Україні зростали та привертали інтерес інвесторів як у великий, так і у малий бізнес. Хоча з початком війни ринок злиття та поглинання зазнав негативного впливу, а ПП в Україну зменшились, деякі сектори залишаються перспективними та привабливими для інвесторів. Також активність на ринку М&А може підвищити довіру до інвестиційного клімату в Україні та сприяти залученню додаткових інвестицій, оскільки інвестори можуть вважати, що український ринок стає більш стабільним та привабливим для інвестицій.

Вітчизняний ринок М&А стикається з проблемами, що впливають на кількість та вартість угод в країні, воєнні дії на території держави зупиняють інвесторів купувати українські компанії, попри це деякі галузі все ж приваблюють та заохочують міжнародні інвестиції. Попри геополітичні та економічні проблеми, інноваційні проекти в Україні можуть стати перспективою для подальшого розвитку на ринку злиття та поглинання, оскільки в сучасному світі популярності набирають сфера передових технологій, кіноіндустрія, фармацевтика, то саме вони можуть стати ключем для відновлення економіки України та розвитку ринку М&А.

Розглядаючи ринок М&А у повоєнний період, то можна зробити висновок, що конфлікт впливає як на вітчизняний так і на світовий ринок, оскільки геополітична ситуація змінила уподобання інвесторів та більшість з них не хочуть ризикувати своїми коштами, оскільки ситуація на багатьох ринках нестабільна. Попри це, війна допомогла визначити слабкі місця та стимулювала нові напрямлення, так більшість компаній, особливо в ІТ сфері, змінили свою діяльність на розвиток ОПК.

ВИСНОВКИ

Отже, проведене дослідження дало змогу зробити наступні висновки:

1) Існують різні трактування поняття злиття та поглинання, проте загалом під цим терміном розуміють консолідацію двох чи більше підприємств, у результаті якого утворюється нова компанія.

2) Історичний розвиток ринку M&A має хвилеподібний характер. Кожний період характеризується різними причинами буму чи спаду угод, в залежності від стану світової економіки та економічних, політичних, соціальних чинників.

3) Існують кілька підходів до класифікації злиття та поглинання. Загалом дані процеси розділяють на: конгломеративні, національні, транснаціональні, дружні, ворожі, корпоративні альянси, корпорації.

4) Найбільш поширені види угод злиття та поглинання на практиці є вертикальні та горизонтальні. Вертикальні злиття сприяють зниженню витрат, сприяючи більш конкурентоспроможній ціновій політиці. У свою чергу перевагами горизонтальних угоди є можливість розширення асортименту продукції та використання економії масштабу.

5) На світовому ринку M&A мають місце ворожі злиття, для захисту від них можна використати метод «зелений шантаж» та «акулячий репелент».

6) Залежно від факторів, що впливають на міжнародні компанії, мотиви злиття та поглинання можуть відрізнятися. Найбільш поширеними з них є нарощування потужності, надбання конкурентних переваг, вихід на нові ринки, отримати необхідні навички та кваліфіковану робочу силу у результаті об'єднання.

7) Мотиви злиття та поглинання пояснюють три теорії: теорія синергії, теорія «гордині», теорія агентських витрат вільних грошових потоків. Останні дві схожі між собою, вони обидві стверджують, що інтереси менеджменту можуть не співпадати з інтересами акціонерів, і це може призвести до зменшення вартості акцій. Однак, вони різняться в тому, які фактори спричиняють конфлікт між менеджментом

та акціонерами. В теорії агентських витрат вільних грошових потоків, це пов'язано з вільними грошовими потоками, тоді як в теорії «гордині» це пов'язано з бажанням менеджера збільшити свою заробітну плату.

8) Основні галузі, які переважають на світовому ринку злиття та поглинання є роздрібна торгівля, охорона здоров'я, фінансовий сектор, медіа та особливо ІТ сектор. У 2021 році фінансовий сектор сягнув піка і загальна вартість угод становила 466,1 млрд.дол.США, також з 2021 року для угод злиття та поглинання стали привабливі компанії в енергетиці.

9) На українському ринку М&А з 2013-2017 рр. пріоритетними галузями були: сільське господарство, банківська справа та страхування, охорона здоров'я, ЗМІ. Проте у 2019-2022 роках, галузевий розподіл змінився, угоди злиття та поглинання переважали в сферах ІТ, нерухомості, енергетиці та сільському господарстві.

10) фінансовій індустрії було більше угод, зосереджених на масштабі, що означає, що покупець був зацікавлений у бізнесі через його людський капітал та інші ресурси для зростання та підвищення операційної ефективності. У 2022 році близько 90% великих угод М&А у сфері фінансів були масштабними, мотиви угод також базувались на розширенні ринку, що свідчить про зацікавленість у бізнесі через його людський капітал та інші ресурси для зростання та підвищення операційної ефективності.

11) Процес злиття та поглинання сприяють стрімкому розвитку ТНК, виходу компаній на нові регіони, стимулюють приплив інвестицій, допомагають установити співпрацю між країнами, що доводить вагому роль даного процесу в міжнародних економічних відносинах.

12) Участь національних компаній у процесах злиття та поглинання визначає рівень концентрації національної економіки, має вплив на ринкову капіталізацію компаній і визначає конкурентоспроможність країни.

13) Більшість ТНК використовують злиття та поглинання для отримання конкурентних переваг на лідируючих позиціях. Це дозволяє їм залучати більші обсяги

інвестицій до країни, що може сприяти додатковим ресурсам для розвитку економіки та збільшенню конкурентоспроможності.

14) Угоди злиття та поглинання покращують фінансове становище компанії, збільшуючи прибуток, та допомагають опереджати конкурентів на ринку, дослідження зміни прибутку Disney у результаті об'єднання підтверджує це.

15) Злиття та поглинання сповільнюються під час невизначеності чи нестабільності ринку, але це час, коли оцінка стає більш привабливою та з'являється можливість.

16) У 2021 році кількість угод налічує майже 58 тисяч, вартістю 5 218 млрд.дол.США. У 2022 році через геополітичний конфлікт світовий ринок M&A зазнав спаду. Загальна вартість угод за 2022 рік становила 3 390 млрд.дол.США.

17) Ринки США та Канади є лідерами за кількістю угод злиття та поглинання. Останнім часом все активніше беруть участь компанії з азіатських країн, особливо поширюють свій вплив компанії з Індії та Китаю

18) Особливо важливим для процесу злиття та поглинання є їх контроль та регулювання, у різних регіонах різні підходи. У ЄС ринок M&A на початку свого розвитку, характеризувався суворою системою контролю, саме через це він був під загрозою. Транскордонні злиття в ЄС відбуваються у межах єдиного ринку, що представляють однакові транснаціональні правила для всіх країн.

19) Головна мета політики регулювання M&A у Великобританії полягає у забезпеченні справедливості та рівності у відносинах з усіма акціонерами, щодо поглинання.

20) Злиття та поглинання допомагають залучати нові технології та знання, що може підвищити конкурентоспроможність і також привернути увагу інвесторів до країни.

21) Український ринок M&A є менш стабільний, ніж в інших країнах, проте найбільший пік угод відбувся у 2019 році, у якому показники вартості угод злиття та поглинання в Україні з 2015-2020 рр. є найвищими.

22) Вітчизняний ринок злиття та поглинання має проблеми з регулятивною базою, з кваліфікацією своїх кадрів, український ринок відрізняється високою економічною нестабільністю та непередбачуваністю, що погіршує інвестиційний клімат.

23) Перспективами вітчизняного ринку M&A є створення більше інноваційних стартапів, розвивати сферу ІТ, що є найбільш привабливою для угод злиття та поглинання, також направити розробку технологій в оборонно-промисловому комплексі, який у сучасних умовах може залучити нових іноземних інвесторів.

24) Кількісні та вартісні показники угод злиття та поглинання у світі у повоєнний час знизились, конфлікт на території України вплинув не тільки на вітчизняний ринок M&A, але і на інші регіони. Мінливий глобальний ринок зупиняє інвесторів перед вибором здійснення придбання.

Таким чином ринок злиття та поглинання є важливим аспектом міжнародних економічних відносин. Незважаючи на вплив пандемії, війни, інших геополітичних конфліктів, міжнародні злиття та поглинання все ще залишаються важливим інструментом для розвитку міжнародного бізнесу та економіки, а нові технології та використання їх в сучасних та «модних» галузях, наприклад, кіноіндустрія, ОПК, привертають увагу інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акціонерна справа: Підручник /під ред. В.А. Галанова. – М.: Фінанси і статистика, 2003 - с. 544.
2. М.В. Савченко. Злиття та поглинання як інструмент підвищення конкурентоспроможності компаній [Електронний ресурс] / М.В. Савченко, О.В. Шкуренко // Управління економікою: теорія і практика. - 2019. - Режим доступу до ресурсу:
https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/622/1/15_Savchenko_2019_%D0%97%D0%BB%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf.
3. Кубах Т. Г. РИНОК ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ // Кубах Т. Г., 2012. – 7 с.
4. Господарський кодекс України, стаття 56. Утворення суб'єкта господарювання [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
5. E. Pikulina. M&A waves and its evolution throughout history [Електронний ресурс] / E. Pikulina // Tilburg University. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=129395>.
6. N. Chernenko, T. Moiseienko, O. Korohodova, Y. Hlushchenko. Analysis of mergers and acquisitions between 2009 and 2020 [Електронний ресурс] / N. Chernenko, T. Moiseienko, O. Korohodova, Y. Hlushchenko // Economic Journal. – 2021. - Режим доступу до ресурсу: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/Dialnet-AnalysisOfMergersAndAcquisitionsBetween2009And2020-8171039.pdf>.

7. Hartford, J. What drives merger waves? / J. Hartford // Journal of Financial Economics. – 2005. – С. 529-560.

8. N. Chernenko, O. Korohodova, T. Moiseienko, Y. Hlushchenko. Influence of industry 4.0 on the investment activities of transnational corporations [Електронний ресурс] / N. Chernenko, O. Korohodova, T. Moiseienko, Y. Hlushchenko // Scientific Horizons. – 2020. – С. 68-77. Режим доступу до ресурсу: [https://doi.org/10.48077/scihor.23\(10\).2020.68-77](https://doi.org/10.48077/scihor.23(10).2020.68-77).

9. І.В. Пучко. Тенденції та пріоритети розвитку злиттів і поглинань [Електронний ресурс] / І.В. Пучко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. Режим доступу до ресурсу: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/158.pdf>.

10. Different types of mergers and acquisitions (and how to benefit from them) [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://harperjames.co.uk/article/types-of-mergers-and-acquisitions/>.

11. Яценко В. М. Формування і розвиток агропромислової інтеграції в Україні / Яценко В. М. // Економіка АПК. - 2004. - № 1. - С. 54–59.

12. Табахарнюк М. О. Класифікація угод зі злиття та поглинання компаній у сучасній економіці / Табахарнюк М. О. // Науковий вісник Херсонського університету. - 2017. - № 23. - С. 110–114.

13. Гажемон В. А. Злиття і поглинання в міжнародному бізнесі [Електронний ресурс] / Гажемон В. А. - 2020. - Режим доступу до ресурсу: <https://er.nau.edu.ua/bitstream>.

14. Дудар А. В., Войтенко А.І. Види і мотиви злиття та поглинання [Електронний ресурс] / Дудар А. В., Войтенко А.І. // Економіка теорія і практика. – 2011. - жим доступу до ресурсу: <https://works.doklad.ru/view/ZnGpMFYiU3M.html>.

15. 7 Types of Mergers and Acquisitions with Examples [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://dealroom.net/blog/types-of-mergers-and-acquisitions>

16. Табахарнюк М. О. Класифікація угод злиття та поглинання компаній у сучасній економіці [Електронний ресурс] / Табахарнюк М. О. // дис. канд. ек. наук., Харків. – 2017.

17. Chung, K. S., Weston, J. F. Diversification and mergers in a strategic long range planning framework / Chung, K. S., Weston, J. F. // Lexington Books. - 1982. - С. 315–347.

18. Інвестиційний аналіз злиття та методи захисту від поглинання [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidru4niki.com/82137/ekonomika/investitsiyniy_analiz_zlittya_metodi_zahistu_poglinannya.

19. Стратегічні альянси ТНК [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidru4niki.com/86304/ekonomika/strategichni_aliansi.

20. Хаустова В. Є., Колодяжна Т. В. Вплив процесів злиттів та поглинань на конкурентоспроможність економіки в умовах глобалізації: монографія. Харків: 2019. 416 с. Режим доступу до ресурсу: https://ndcipr.org/media/publications/files/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%A5%D0%B0%D1%83%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%8F%D0%B6%D0%BD%D0%B0.pdf.

21. Хаустова В. Є., Колодяжна Т. В. Аналіз основних хвиль злиттів і поглинань в світовій економіці / Хаустова В. Є., Колодяжна Т. В. // Проблеми економіки. - 2011. - № 1. - С. 7–16.

22. Ч. Френк, Еванс, М. Девід, Бішоп. Оцінка компаній при злиттях і поглинаннях [Електронний ресурс] / Ч. Френк, Еванс, М. Девід, Бішоп. - 2013. - Режим доступу до ресурсу: <https://www.litmir.me/br/?b=529992>.

23. Злиття та поглинання транснаціональних корпорацій як інструмент підвищення вартості та конкурентоспроможності [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ua-referat.com>.

24. Максименко І.Я. Злиття та поглинання як інструмент інноваційного розвитку: стан та перспективи в Україні [Електронний ресурс] / Максименко І.Я. // Економічна теорія. – 2018. - Режим доступу до ресурсу: https://ev.nmu.org.ua/docs/2018/2/EV20182_043-050.pdf.

25. The 2016 M&A Report [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bcg.com/publications/2016/strategy-corporate-development-m-a-report>.

26. Global M&A review 2019 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/Global%20MA%20Review%202019.pdf>.

27. Global and regional M&A: Q1-Q4 2016 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://www.mergermarket.com/pdf/MergermarketFinancialLeagueTableReport.Q42016.pdf>.

28. S&P Global Market Intelligence [Електронний ресурс] // Global M&A By the Numbers: 2020 Recap. - Режим доступу до ресурсу: <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/blog/global-ma-by-the-numbers-2020-recap>.

29. S&P Global Market Intelligence [Електронний ресурс] // Global M&A by the Numbers: 2022 in Review. - Режим доступу до ресурсу: <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/blog/global-ma-by-the-numbers-2022-in-review>.

30. S&P Global Market Intelligence [Електронний ресурс] // Global M&A By the Numbers: 2021 Recap. - Режим доступу до ресурсу: <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/blog/global-ma-by-the-numbers-2021-recap>.

31. M&A Radar 2020: Україна [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2021/04/ma-radar-2020-ukr.pdf>.

32. Mergers and Acquisitions: Market Decline in 2022 and Opportunities in 2023 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://www.capital-times.com/en/2023/03/03/mergers-and-acquisitions/>.

33. M&A industry trends: what sectors have the best-selling business? [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://www.vikingmergers.com/blog/2023/best-selling-businesses/>.

34. Berklie.G. Global FDI Annual Report 2022 [Електронний ресурс] / Berklie.G. // Investment Monitor - Режим доступу до ресурсу: https://www.investmentmonitor.ai/wp-content/uploads/sites/7/2022/08/Investment-Monitor_annual-report.pdf.

35. Павлова А.П. Міжнародні процеси злиття та поглинання компаній: причини, наслідки та методи оптимізації [Електронний ресурс] / Павлова А.П. // Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту. – 2022.- Режим доступу до ресурсу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/90398/1/Pavlova_mag_rob.pdf;jsessionid=80E79E01292597CF99AB89DD35AAFB8A.

36. The Importance of Mergers and Acquisitions in Today's Economy [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу:

<https://www.linkedin.com/pulse/importance-mergers-acquisitions-todays-economy-vishakha-kothari>.

37. Reports Fourth Quarter and Full-Year Financial Results for 2020 [Електронний ресурс] // Bristol Myers Squibb. - Режим доступу до ресурсу: <https://news.bms.com/news/details/2021/Bristol-Myers-Squibb-Reports-Fourth-Quarter-and-Full-Year-Financial-Results-for-2020/default.aspx>.

38. 15 of the Best Mergers & Acquisitions of 2017 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://www.nasdaq.com/articles/15-best-mergers-acquisitions-2017-2017-12-29>.

39. Zhang Hanxiao. Creation of value through M&A: the Disney`s case [Електронний ресурс] / Zhang Hanxiao // CUNEF. – 2020 - С.59. - Режим доступу до ресурсу: <https://biblioteca.cunef.edu/files/documentos/TFM%20Hanxiao%20Zhang.pdf>

40. Ковальчук Таміла, Конончук Олена. Міжнародні злиття та поглинання як фактор посилення конкурентоспроможності ТНК / Ковальчук Т., Конончук О. // Галицький економічний вісн. - 2020. - № 4. - С. 224-236.

41. The Walt Disney Company 2022 Annual Report [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://thewaltdisneycompany.com/app/uploads/2023/02/2022-Annual-Report.pdf>.

42. M&A Statistics [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://imaa-institute.org/mergers-and-acquisitions-statistics/>.

43. Global M&A Industry Trends: 2023 Outlook [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://www.pwc.com/gx/en/services/deals/trends.html>.

44. 11 Biggest M&A Deals of 2022 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://dealroom.net/blog/biggest-m-a-deals-2022>.

45. Ann Beth Stebbins, Thad Hartmann. USA: Mergers & Acquisition Law and Regulation [Електронний ресурс] / Ann Beth Stebbins, Thad Hartmann. - Режим доступу до ресурсу: <https://iclg.com/practice-areas/mergers-and-acquisitions-laws-and-regulations/usa>.

46. Markus Viirland, Richard Turner. Kanada: Mergers & Acquisition Law and Regulation [Електронний ресурс] / Markus Viirland, Richard Turner. - Режим доступу до ресурсу: <https://iclg.com/practice-areas/mergers-and-acquisitions-laws-and-regulations/canada>.

47. Ben Higson, Sarah Shaw. UK: Mergers & Acquisition Law and Regulation [Електронний ресурс] / Ben Higson, Sarah Shaw. - Режим доступу до ресурсу: <https://iclg.com/practice-areas/mergers-and-acquisitions-laws-and-regulations/united-kingdom>.

48. Давидович О. Світовий ринок злиттів і поглинань: економічний вимір та специфіка регулювання : дис. канд. ек. наук / Давидович О. - 2007.

49. Japan: Mergers & Acquisitions Laws and Regulations [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://iclg.com/practice-areas/mergers-and-acquisitions-laws-and-regulations/japan>.

50. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>.

51. Technology M&A 2023 in Ukraine [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/technology-ma-2023/ukraine/trends-and-developments>.

52. Ринок прямих інвестицій та М&А в Україні 2022: в очікуванні закінчення війни [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/investments/rinok-pryamih-investicij-ta-manda-v-ukrayini-2022:-v-ochikuvanni-zakinchennya-vijni>.

53. Агрохолдинг A.G.R. GROUP збільшив свій земельний банк на 12 600 га [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://agr-holding.com/ua/agroholding-agr-group-zbilshiv-sviy-zemelniy-bank-na-12-600.html>.

54. Startups With Ukrainian Roots Raise \$200+ Million in 2022 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://hackernoon.com/startups-with-ukrainian-roots-raise-millions-in-2022>.

55. Advantages and Disadvantages of Mergers and Acquisitions [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://www.sacattorneys.com/advantages-and-disadvantages-of-mergers-and-acquisitions.html>.

56. Mergers & Acquisitions 2020: Ukraine [Електронний ресурс] // Nobles. – 2020. - Режим доступу до ресурсу: <https://www.nobles-law.com/post/mergers-acquisitions-2020-ukraine>.

57. Anirban Sen, Pamela Barbaglia. Global M&A hits the skids as Ukraine war saps confidence [Електронний ресурс] / Anirban Sen, Pamela Barbaglia // Business News. – 2022. - Режим доступу до ресурсу: <https://www.reuters.com/business/global-ma-hits-skids-ukraine-war-saps-confidence-2022-03-31/>.

58. Global M&A: What's on the Horizon for 2023 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://www.jdsupra.com/legalnews/global-m-a-what-s-on-the-horizon-for-8818471/>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Огляд зарубіжної літератури

- 1. E. Pikulina. M&A waves and its evolution throughout history // Tilburg University. – 2011. – С.20.**

This paper attempts to summarize the characteristics of different waves that seem to be inherent in the activity of mergers and acquisitions. These, so called, waves are compared with one another to see how the climate of mergers and acquisitions has changed over the last century. In comparing the different waves the paper also indicates factors that drive the occurrence of M&A waves. The results comes from the extensive literature on mergers and acquisitions and this paper tries to give a clear overview of M&A activity and how it evolved during every wave. Focus will also be on the performance of the mergers and acquisitions in every wave to see whether M&A's have an economic significance. Especially, the performance for shareholders is investigated. In summary, this paper will provide an overview of the merger waves of the last century and will try to give a clear and concise explanation of the occurrence of merger waves.

- 2. N. Chernenko, T. Moiseienko, O. Korohodova, Y. Hlushchenko. Analysis of mergers and acquisitions between 2009 and 2020 / N. Chernenko, T. Moiseienko, O. Korohodova, Y. Hlushchenko // Economic Journal. – 2021.**

This paper studies the dynamics and trends in processes of mergers and acquisitions in a highly competitive and global economic environment. The aim of this study is to analyse and divide into periods M&A agreements in the global economy. The study produces a precise definition and discusses benefits and drawbacks of such horizontal and vertical agreements. The authors discuss historical waves of mergers and acquisitions processes and present 11 individual periods containing special aspects and description of types of the agreements, as well as supplement the periods with COVID-19 pandemic flow for 2020-2021. The results demonstrate that transnational companies are greatly attributed to economic growth through mergers and acquisitions despite their rather high preparation and implementation costs. It may be expected an escalation of capital redistribution among pharmaceutical and bioengineering companies in a post-pandemic period due to increased M&A agreements.

- 3. Chung, K. S., Weston, J. F. Diversification and mergers in a strategic long range planning framework / Chung, K. S., Weston, J. F. // Lexington Books. - 1982. - C. 315–347.**

Продовження Додатку А

The paper offers a possible explanation for the discrepancy between the observed increase in the number of diversified firms in the U.S. and the evidence from finance studies which at best offers only weak support for value creation in diversifying acquisitions. It is argued that the acquisition could be the culmination of a series of related strategic moves by the acquiring firm to enter a new industry, and therefore a significant fraction of the gains from synergy could have been anticipated by the capital market well ahead of the acquisition. Results from an event study of the stock market's reactions to the antecedents of the recent acquisition of Rolm Inc. by IBM lend support to this argument.

4. Global M&A review 2019 by a Moody's Analytics Company . Pages: 76.

This report gives information about Global M&A volume and value decline in 2019, gives examples of top 20 global deals by value, introduce allergan targeted in largest M&A deal in Western Europe. It provides comparative information on mergers and acquisitions in different regions by sector, describes the amount of deals and their number, and the factors affecting these indicators are also attached with graphs and tables.

5. Hartford, J. What drives merger waves? / J. Hartford // Journal of Financial Economics. – 2005. – C. 529-560.

Aggregate merger waves could be due to market timing or to clustering of industry shocks for which mergers facilitate change to the new environment. This study finds that economic, regulatory and technological shocks drive industry merger waves. Whether the shock leads to a wave of mergers, however, depends on whether there is sufficient overall capital liquidity. This macro-level liquidity component causes industry merger waves to cluster in time even if industry shocks do not. Market-timing variables have little explanatory power relative to an economic model including this liquidity component. The contemporaneous peak in divisional acquisitions for cash also suggests an economic motivation for the merger activity.

6. S&P Global Market Intelligence // Global M&A By the Numbers: 2020 Recap.

This article provides information about transaction values, regional volumes, and the impact by sector in our 2020 recap. Overall global transaction values and number of deals closed declined due to the COVID-19 pandemic. However, the majority of 2020's largest announced deals occurred in Q4, potentially signaling market optimism in 2021. According to the results of this article most regions declined in transaction value YoY with the exception of Africa and the Middle East, which saw a 99% jump boosted by a \$94.2B mega deal in the Materials

sector. The majority of 2020's largest announced deals occurred in Q4, potentially signaling market optimism in 2021.

7. Zhang Hanxiao. Creation of value through M&A: the Disney`s case / Zhang Hanxiao // CUNEF. – 2020 - C.59.

In today's complex business environment, companies need to develop competitively in the market. Mergers and acquisitions (M&A) remain a key driver of growth strategy for companies. This study focuses on examining the impact of mergers and acquisitions (M&A) on the profitability and performance of the Disney Company. The purpose of the study was to find out whether mergers and acquisitions affect the financial performance of participation companies in the process, the reasons for mergers and acquisitions, and the largest mergers and acquisitions in Disney history.

8. Berklie.G. Global FDI Annual Report 2022 / Berklie.G. // Investment Monitor.

Investment Monitor is a digital publication providing in-depth information on corporate cross-border expansion. Powered by data and created by the industry's leading business journalists and FDI experts, Investment Monitor is essential reading for executives involved in shaping their companies' global strategies, corporate advisers and other key players in the global FDI ecosystem. According to the research in the article, the author concluded that Global levels of foreign direct investment (FDI) in new businesses have returned to pre-Covid-19 levels after a sharp decline in 2020, and the number of FDI projects increased by 18% in 2021. Our database of FDI projects recorded 16,516 projects for the year. The report also analyzes current trends in the mergers and acquisitions market, and examines in detail the priority sectors for these deals.

9. Mergers & Acquisitions 2020: Ukraine // Nobles. – 2020.

This paper discusses the issue of regulation of merger and acquisition processes in Ukraine, different rules for companies when concluding such agreements, and special rules for concluding merger and acquisition agreements with foreigners. According to the information in this article in news media (information agencies), non-resident companies may not hold more than 35 per cent in the authorised capital of a Ukrainian information agency. Ukrainian law sets specific rules for M&A in the banking and financial sectors.

Продовження Додатку А

10. Anirban Sen, Pamela Barbaglia. Global M&A hits the skids as Ukraine war saps confidence / Anirban Sen, Pamela Barbaglia // Business News. – 2022.

This paper provides information about the Ukrainian market of zotes and takeovers, their dynamics in recent years, as well as the impact of the war on indicators. The problems that have arisen as a result of the war on the market of mergers and acquisitions are considered, but for all its challenges the overall environment for buyouts remains robust. According to this information dealmaking in the technology sector continued to lead the way, even though overall volumes were lower compared to last year.

Annotation

Kopyl V.H. "The market of mergers and acquisitions in international economic relations". Manuscript. Qualifying bachelor's thesis on specialty 292 "International economic relations", 2023.

The work is aimed at determining the essence of the merger and acquisition process, researching the current state of the M&A market with a further assessment of the problems and prospects of concluding these agreements in Ukraine and in the world. The author analyses the historical aspects of the merger and acquisition process, in particular the main waves of development, the classification of deals and the main motives. The author made an attempt to investigate the impact of merger and acquisition agreements on the competitiveness of companies, the impact on the economy of countries, and also determined the role in international economic relations.

The separate part of the article is devoted to the analysis of the state and trends in the market of mergers and acquisitions, the study of priority sectors for deals, as well as the analysis of regulatory and legal regulation of mergers and acquisitions in the world. The author tries to determine the changes that took place in the global and domestic market of mergers and acquisitions, in order to forecast changes and opportunities in this market in the future.

After conducting this research, the author make the conclusion that the merger and acquisition market today is influenced by external factors that affect quantitative and value indicators, however, companies continue to conclude successful and valuable agreements, which actively affects the interaction between countries. The author also draws attention on gaps in the regulation of mergers and acquisitions in Ukraine and identifies industries in which mergers and acquisitions of companies would encourage more investment and increase the level of the economy, these industries include technology and communications, pharmaceuticals, the film industry, and the military- industrial complex.

Key words: mergers and acquisitions, TNCs, international economic relations, competitiveness, world market, international business, investments, synergy, innovations.

Year: 2023

Короткий звіт за результатами перевірки кваліфікаційної роботи антиплагіатною інтернет-системою Unicheck

Ім'я користувача:
Міжнародного менеджменту Олійник Вікторія

ID перевірки:
1014874250

Дата перевірки:
02.05.2023 09:11:03 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
02.05.2023 09:11:44 EEST

ID користувача:
100005721

Назва документа: Копил В.Г.Ринок злиття та поглинання в міжнародних економічних відносинах

Кількість сторінок: 81 Кількість слів: 16095 Кількість символів: 116519 Розмір файлу: 202.84 KB ID файлу: 1014573147

5.51% Схожість

Найбільша схожість: 0.67% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1014514561)

3.14% Джерела з Інтернету

278

Сторінка 83

4.89% Джерела з Бібліотеки

599

Сторінка 86

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

25

